

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Česká zahraniční politiky (strategie zahraničních
politik ČR od voleb 1996)**

Štěpán Hofman

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Česká zahraniční politiky (strategie zahraničních politik ČR od voleb 1996)

Štěpán Hofman

Vedoucí práce:

PhDr. Marek Ženíšek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Marku Ženíškovi, Ph.D. za velmi cenné rady a odbornou pomoc.

Obsah

1. Úvod	8
2. Vliv globálního mezinárodního systému	11
2.1. Vývoj globálního mezinárodního systému	11
2.2. Vliv vývoje MS na strategie zahraniční politiky ČR	14
2.3. Současný mezinárodní systém a ČR	15
3. Aktéři české zahraniční politiky	16
3.1. Prezident České republiky	16
3.2. Parlament České republiky	17
3.3. Vláda České republiky	18
3.3.1. Ministerstvo zahraničních věcí ČR	18
4. Analýza důležitých vládních dokumentů	19
4.1. Koncepce zahraničních politik	19
4.1.1. Principy zahraniční politiky ČR	20
4.1.2. Nástroje zahraniční politiky ČR	21
4.1.3. Prioritní cíle koncepcí zahraniční politiky	22
4.2. Programová prohlášení vlád	24
4.2.1. Druhá vláda Václava Klause	24
4.2.2. Vláda Josefa Tošovského	25
4.2.3. Vláda Miloše Zemana	26
4.2.4. Vláda Vladimíra Špidly	27
4.2.5. Vláda Stanislava Grosse	28
4.2.6. Vláda Jiřího Paroubka	29
4.2.7. První a druhá Vláda Mirka Topolánka	30
4.2.8. Vláda Jana Fischera	33
4.2.9. Vláda Petra Nečase	35
4.2.10. Vláda Jiřího Rusnoka	36
5. Multilaterální spolupráce	37
5.1. Organizace Severoatlantické smlouvy – NATO	39
5.1.1. Obecná definice NATO	39

5.1.2.	Analýza vstupu ČR do NATO.....	40
5.1.3.	Vybrané strategie zahraniční politiky ČR v NATO	43
5.2.	Evropská unie	44
5.2.1.	Obecná definice EU	44
5.2.2.	Analýza vstupu ČR do EU.....	45
5.2.3.	Vybrané strategie zahraničních politik ČR v EU	51
6.	Bilaterální spolupráce s USA.....	55
6.1.	Ekonomická spolupráce.....	56
6.2.	Radarová základna v Brdech.....	56
6.3.	Spolupráce ČR a USA v jaderné energetice	59
7.	Závěr	60
8.	Seznam použité literatury a pramenů	63
8.1.	Knižní zdroje a dokumenty.....	63
8.2.	Internetové zdroje	65
9.	Resumé.....	70
10.	Přílohy.....	72

1. Úvod

Téma mé bakalářské práce je Česká zahraniční politika (strategie zahraničních politik od voleb 1996). V této práci se tedy budu zejména soustředit na vývoj a naplnění prioritní strategie zahraniční politiky. Jako časový rámec své práce jsem si určil období od roku 1996 po rok 2013¹.

Z počátku své bakalářské práce se budu věnovat stručnému vývoji globálního mezinárodního systému utvářeného ve dvacátém století. Na základě tohoto vývoje se posléze pokusím určit vliv na strategie zahraniční politiky České republiky. Dále jsem si na základě vývoje mezinárodního systému určil svou výzkumnou tezi, kterou bych v rámci práce chtěl potvrdit, či vyvrátit.

Jako svou výzkumnou tezi jsem si určil: *Vlivem a vývojem globálního mezinárodního systému se strategie zahraniční politiky České republiky prioritně soustředila na začlenění České republiky do struktur západního světa kvůli ukotvení demokratických principů v zemi a kvůli zajištění bezpečnosti svých obyvatel.*

Tuto svou tezi částečně vyvrátím, či potvrdím v následující části této kapitoly, kde se zároveň pokusím blíže specifikovat vliv vývoje mezinárodního systému dvacátého století na vývoj strategií zahraničních politik České republiky. Posléze ještě v této kapitole popíši současné postavení České republiky v mezinárodním systému a hrozby vyplývající z toho systému, které také formují strategii zahraniční politiky.

Poté se následně budu věnovat druhé části své bakalářské práce, kde bych chtěl stručně nastínit aktéry české zahraniční politiky a zejména

¹ Časový rámec své práce jsem si neurčil do současnosti proto, že v době přípravy materiálu na svou bakalářskou práci ještě nebyla ustanovena vláda Bohuslava Sobotky a tudíž tato vláda ještě neměla vydané své programové prohlášení, které značným způsobem formuje podobu strategie zahraniční politiky.

se v této části budu soustředit na základní pravomoci subjektů, kteří jsou považováni za aktéry české zahraniční politiky

Následně se zaměřím na vládní dokumenty, které do značné míry udávají strategii zahraniční politiky ČR. Zejména se zaměřím na koncepce zahraniční politiky, které vyšly ve třech aktualizovaných podobách, a pokusím se zjistit, zda-li se v těchto koncepcích objevuje diskontinuita vývoje strategie zahraničních politik. Dále se v této kapitole budu věnovat Programovým prohlášením vlády ČR, které stejně jako koncepce zahraniční politiky formují podobu strategie zahraničních politik ČR. Pokusím se analyzovat vývoj strategie deklarované v jednotlivých programových prohlášeních. Jelikož se od roku 1996 do roku 2013 ve vedení státu vystřídal jedenáct vlád, tak se pokusím rozebrat a popsat jedenáct programových prohlášení. Cílem této kapitoly je analyzovat vývoj zahraniční strategie tak, jak ji formují důležité vládní dokumenty, a pokusit se určit, zda-li je v souladu s mou tezí o prioritách české zahraniční politiky, a popřípadě popsat a určit diskontinuitu vývoje strategie zahraniční politiky deklarované v těchto důležitých vládních dokumentech.

V třetí a závěrečné části své práce se budu věnovat multilaterálním a bilaterálním vztahům České republiky. V rámci kapitoly multilaterálních vztahů se pro potvrzení deklarovaných cílů zahraniční politiky a zároveň pro potvrzení naplnění prioritní strategie zahraniční politiky pokusím popsat vývoj vstupů do zásadních mezinárodních organizací západního světa, jako zejména jsou Severoatlantická aliance a Evropská unie. V rámci kapitoly Severoatlantické aliance nejprve obecně definuji tuto organizaci, následně se pokusím popsat vstup České republiky do organizace a posléze popíší vybrané strategie uplatňované Českou republikou v rámci NATO. Poté přejdu ke kapitole o Evropské unii. Zpočátku kapitoly znovu obecně definuji tuto organizaci, dále se pokusím popsat vstup České republiky, a tím pádem naplnění prioritní zahraniční

strategie. V poslední části se budu znovu věnovat vybraným strategiím uplatňovaným v rámci Evropské unie.

V závěru této části práce se budu věnovat bilaterální spolupráci České republiky se Spojenými státy americkými. Tuto bilaterální spolupráci jsem si vybral proto, že velmi efektivně demonstruje naplnění prioritních cílů České zahraniční politiky. V této kapitole se tedy pokusím popsat vzájemnou spolupráci jako potvrzení toho, že se Česká republika stala řádným členem západního světa a je brána jako demokratická země.

Ve své bakalářské práci budu obzvláště využívat metodu empirické analýzy pro potvrzení, či vyvrácení své teze a zároveň tuto metodu použiji pro naplnění, či vyvrácení cílů své práce, které jsou následující:

Zjistit, zda vývoj globálního mezinárodního systému má vliv na vývoj prioritní strategie zahraničních politik. Dále bych touto prací chtěl potvrdit, či vyvrátit výše zmíněnou tezi a posléze bych chtěl analýzou důležitých vládních dokumentů zjistit, zda se ve vývoji zahraniční politiky objevuje diskontinuita a popřípadě ji určit. V neposlední řadě bych chtěl analýzou vstupů do NATO a EU a analýzou bilaterální spolupráce se Spojenými státy americkými potvrdit či vyvrátit naplnění prioritních cílů české zahraniční politiky.

V rámci své práce jsem pracoval s odbornou literaturou v knižní podobě, kterou prohlašuji za zcela objektivní a politicky nezabarvenou. Dále jsem ve značné míře pracoval s internetovými zdroji, zejména důležitými vládními dokumenty a s portály mezinárodních organizací. Informace získané z těchto zdrojů považuji za relevantní a objektivní. Dále jsem v této práci pracoval i s novinovými články, které v této práci mají pouze doplňující charakter.

1. Vliv globálního mezinárodního systému

1.1. Vývoj globálního mezinárodního systému

Globální mezinárodní systém se utváří ve 20. století v důsledku dvou světových válek na území evropského kontinentu. Vznik tohoto systému se nesl ve znamení proměn struktury mezinárodního systému, který se postupně vyvíjel od bipolárního rozložení moci k následnému hegemonistickému uspořádání. Vše se tak dělo ve vazbě na nerovnoměrný vývoj států společně s postupnou centralizací moci velkých států. Nejvýraznější změnou tohoto systému bylo to, že se geopolitické těžiště světa poprvé přesunulo z Evropy do USA (Krejčí 2009: 81). Dle mého názoru právě proměna od bipolárního systému k hegemonii jednoho politického celku měla obrovský dopad na zahraniční politiku České republiky.

Kvůli důsledku první světové války vítězné mocnosti tohoto konfliktu přehodnocují stávající situaci a svou mezinárodní politiku soustředí na podporu rozbití mnohonárodnostní říší². Tuto snahu mocnosti argumentují principem práva národů o sebeurčení. To značí, že dynastický princip byl definitivně odvrhnut jako zdroj legitimacy politické moci (Drulák 2003: 24). Pro mezinárodní politiku tehdy ještě Československa měla tato změna zásadní charakter, jelikož změnou výše zmíněného principu mocnosti mezinárodního systému umožnily vznik samostatné Československé republiky, a tím pádem zahájily epochu vývoje mezinárodní politiky České republiky. Bohužel v tomto textu není prostor, abych se danému vývoji blíže věnoval.

Za další velmi výrazný znak v systému můžeme považovat vznik zastřešující mezinárodní organizace, která měla za cíl řešit mezinárodní konflikty mírovou cestou, tedy způsoby arbitráže nebo usmiřování, jak již

² Klasický příklad mnohonárodnostní říše je Rakousko – Uhersko.

známe z prostředí antického Řecka. Ačkoliv organizace, nesoucí jméno Společnost národů, vznikla, její vliv na mezinárodní systém byl velmi slabý. Vyloučení některých států z této organizace³ mělo za následek její neschopnost vyřešit jakýkoliv mezinárodní konflikt a vedlo to až ke krátké hegemoniální nadvládě Německa nad evropským kontinentem, která vyvrcholila koncem druhé světové války (Varisco 2013).

Ačkoliv mezinárodní systém reflektoval existenci zastřešující mezinárodní organizace, tak ani ta nebyla schopna zabránit vzniku Druhé světové války. Na jedné straně stály tzv. spojené národy. Součástí této koalice byly Spojené státy americké, Velká Británie, Francie a Sovětský svaz. Na straně druhé stály státy tzv. osy Berlín-Řím-Tokio. Součástí této osy tedy bylo Německo, Itálie a Japonsko. Tato osa založila blok revizionistických států, který požadoval změnu systému vzešlého z 1. světové války. Změnu se jim provést nepovedlo, jelikož Druhou světovou válku vyhrály mocnosti spojených národů, a tím započala epocha dějin bipolárního uspořádání mezinárodního systému (Krejčí 2009: 84).

Po Druhé světové válce vítězné mocnosti spojených národů, zejména prezident USA, přicházejí s návrhem, aby byla obnovena zastřešující mezinárodní organizace, která bude budoucí konflikty řešit mírovou cestou. A tím v roce 1945 vzniká Organizace spojených národů⁴ (Drulák 2003: 26). Cíle této mezinárodní organizace jsou zejména zabránit mezinárodním konfliktům za použití vojenské síly, dohled na dodržování mezinárodního práva a smluv podepsaných členskými státy OSN, dodržování základních lidských práv a svobod a v neposlední řadě

³ Zejména se jednalo o Německo a SSSR. V případě Německa šlo o to, že Francie nevěřila v tento systém mezinárodní zastřešující organizace a stále vkládala důvěru do systému mocenské rovnováhy. Proto se také velmi výrazně zasadila o to, aby Německo platilo vysoké poválečné reparace, což mělo svůj vliv na další vývoj mezinárodního systému. Rusko bylo vyloučeno z této organizace z obavy mocností před probíhající bolševickou revolucí v Rusku (Drulák 2003: 24).

⁴ Mezi zakládající členy OSN patří i Československá Republika (UN 1945c).

rovná práva mužů i žen, malých i velkých států a zajištění sociálního pokroku ve světě (UN 1945a).

Vítězné mocnosti se poučily z chyb a nedostatků předchozí mezinárodní organizace, Společnosti národů, a tak zakomponovaly do struktury Organizace spojených národů prvek koncertu velmocí. Rozhodujícím orgánem má být Rada bezpečnosti OSN (Drulák 2003: 26). Tato rada bude moci přijmout jakékoliv závažné rozhodnutí, například o vojenské intervenci do určitého státu. Nicméně se na tom musí shodnout všichni stálí členové Rady bezpečnosti⁵ a celkově nejméně devět členů této rady. Poražené mocnosti druhé světové války byly z této bezpečnostní instituce opět vypuštěny (UN 1945b).

Nicméně se ukázalo, že ani OSN nebude mít určující vliv na vývoj mezinárodního systému. Tento vliv získaly dvě vzniklé supervelmoci USA a SSSR. Mezinárodní systém se rozdělil na dvě sféry vlivu – pax Americana a pax Sovietica – a stal se tedy bipolárním. Tehdy Československá republika se stala součástí tzv. východního bloku a byla pod přímým vlivem Sovětského svazu. Oba dva póly měly jinou představu o uspořádání mezinárodního systému, a tak vznikla tzv. studená válka. Této válce se přezdívalo studená, protože ani jeden z hegemonů mezinárodního systému nechtěl vstoupit do otevřené vojenské intervence s tím druhým, protože by to mohlo znamenat využití rozsáhlého jaderného arsenálu, který vlastnily obě mocnosti. Tudíž by došlo k absolutnímu zničení země. Obě dvě mocnosti se pouze omezovaly k materiální a vojenské podpoře daného nepřítele druhé supervelmoci (Drulák 2003: 26 – 27).

Vyvrcholením ekonomických problémů a svým způsobem i omezováním základních lidských práv a svobod se komunistický blok na přelomu 80. a 90. let náhle rozpadl a studená válka zanikla. USA tedy

⁵ Stálí členové Rady bezpečnosti OSN jsou Spojené Státy Americké, Velká Británie, Francie, Rusko (dříve SSSR) a Čínská Lidová Republika (UN 1945b).

zůstaly jedinou supervelmocí v mezinárodním systému. Spojené státy se staly rozhodující ekonomickou mocností, dále se jejich ozbrojené síly staly nejsilnější a jako jediné umožňují realizaci globálních, ale dokonce i kosmických zájmů. „Byly schopné produkovat, nabízet a úspěšně globálně prosazovat ideologické hodnoty ospravedlňující nový řád“ (Krejčí 2009: 85). Tudíž struktura mezinárodního systému získala na vrcholu své mocenské pyramidy jednoho hegemonu, a tím byly a jsou Spojené státy americké (Krejčí 2009: 85 – 86).

2.2. Vliv vývoje MS na strategie zahraniční politiky ČR

Ze získaných informací uvedených výše v analýze vývoje mezinárodního systému a vztahů bych chtěl uvést zásadní vliv tohoto vývoje na strategie zahraniční politiky České republiky. Jestliže prioritní strategie první poloviny 90. let české politiky se soustředila na konsolidaci politického systému a zajištění demokratických institucí v tomto systému. Tím zajištěním se myslí zejména přijetí nové demokratické ústavy a vypuštění zní zejména článku číslo čtyři o vedoucí úloze Komunistické strany Československa. Tak druhá polovina devadesátých let se nesla v duchu zajištění takové zahraniční strategie, aby se Česká republika stala součástí tzv. západní kultury. Proniknutím do západní kultury je namysli aktivní zapojení České republiky do západních struktur důležitých mezinárodních organizací jako je NATO nebo Evropská unie.

A právě zejména vývoj mezinárodního systému po Druhé světové válce, kdy vznikl bipolární mezinárodní systém a Česká republika se stala součástí tzv. východního bloku, měl zásadní vliv na strategie zahraniční politiky. Rozpad východního komunistického bloku umožnil České republice přijetí a dodržování demokratických institucí a z obavy z následného zpětného navrácení republiky do struktur východního bloku, jak již známe z minulosti, kdy v roce 1968 při tehdejších demokratizačním procesu Československa zahájily armády Varšavské smlouvy okupaci

republiky, aby si Sovětský svaz a jeho imperiální mezinárodní struktura zajistila udržení takového důležitého satelitního státu SSSR, jako bylo Československo (Vodička 2011: 71 – 72). Tudíž vymanění se ze struktur východního bloku a aktivní zapojení do struktur západního světa byly hlavní hnací motory počáteční zahraniční strategie České republiky.

Proto považuji výše uvedenou analýzu vývoje mezinárodního systému za velmi důležitou, abychom pochopili, proč se Česká republika chce vázat a má za hlavní cíle zahraniční politiky druhé poloviny 90. let zapojení do mezinárodních struktur západního světa. Zároveň v důsledku tohoto vývoje si stanovuji svou tezi, že vlivem a vývojem globálního mezinárodního systému se strategie zahraniční politiky České republiky prioritně soustředila na začlenění České republiky do struktur západního světa kvůli zajištění demokratických principů v zemi a bezpečné situace svých obyvatel, kterou v rámci celé své práce chci posléze vyvrátit, či potvrdit.

2.3. Současný mezinárodní systém a ČR

Česká republika je v současném mezinárodním systému chápána jako demokratická země, která je politicky, hospodářsky a sociálně stabilním státem ve střední Evropě. Česká republika v mezinárodním prostoru hájí nejen své vlastní zájmy a zájmy svého obyvatelstva, ale také přebírá spoluodpovědnost za vývoj evropského kontinentu a euroatlantické aliance, které je součástí, aby pomohla zajistit stabilní a bezpečnou situaci obyvatel evropského, potažmo i severoamerického prostoru (Vláda ČR 2011: 4).

Díky své rozloze a počtu obyvatel se Česká republika řadí spíše mezi středně velké evropské státy. Dále díky přechodu k tržnímu systému hospodářství, značnému podílu vývozu a služeb na tvorbě hrubého domácího produktu a v neposlední řadě kvůli nedostatku vlastních strategických nerostných surovin je Česká republika závislá na svých

zahraničních partnerech a na mezinárodní spolupráci, ať už jde o bilaterální či multilaterální formu, v současném mezinárodním prostoru. Česká republika prosazuje své zájmy buď samostatně, či prostřednictvím větších celků (Vláda ČR 2011: 4).

Česká republika je také součástí mnohým mezinárodních organizací, z toho vyplývá, že republika musí plnit své závazky vůči svým mezinárodním partnerům. Mezi tyto závazky můžeme zejména zařadit bezpečnostní problematiku. Momentálně mezi aktuální bezpečností hrozby patří celosvětové terorismus, proto se tato hrozba nevyhne ani

České republice. Mezi zmíněné hrozby můžeme zařadit šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, kybernetické útoky, organizovaný zločin a korupci, nestability a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí, negativní aspekty migrace, ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury, přerušení dodávek strategických surovin a důsledky živelných či průmyslových havárií. Zejména tyto okolnosti velmi výrazně ovlivňují podobu strategie zahraničních politik, v tomto případě to především ovlivňuje bezpečnostní politiku, která je důležitou součástí celé strategie zahraniční politiky. Proto má pro Českou republiku zásadní vliv pro další vlastní vývoj i pro vývoj strategie zahraničních politik její účast v mezinárodních organizacích jako je NATO či EU. Naplnění vstupu České republiky do těchto organizací představovalo zásadní a prioritní cíle strategie české zahraniční politiky již od vzniku samostatného českého státu v roce 1993 (Vláda ČR 2011: 4 – 5).

3. Aktéři české zahraniční politiky

3.1. Prezident České republiky

Prezident České republiky je nevyšším představitelem státu a jako takovému mu Ústava i mezinárodní právo veřejné dávají reprezentativní

roli zástupce státu navenek. Mezi hlavní pravomoci prezidenta řadíme sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. Sjednávání mezinárodních smluv může prezident přenést na vládu, nebo s jejím souhlasem na jednotlivé členy vlády. Toto přenesení tedy můžeme považovat za jednu z nejvýznamnějších pravomocí, protože tato pravomoc v kombinaci s rolí vnějšího zástupce státu vytváří z prezidenta primárního nositele mezinárodní suverenity České republiky. Dále přijímá vedoucí zastupitelských misí, pověřuje a odvolává tyto vedoucí zastupitelských misí. Za velmi důležité také považuji, že prezident nevykovává zahraniční politiku nezávisle na vládě, ale k jeho oficiální stanoviska vyžadují podpis předsedy vlády (Müller 2007: 26).

3.2. Parlament České republiky

Výsadní pravomoci Parlamentu České republiky v oblasti zahraniční politiky se především týkají významných mezinárodních smluv. Tato problematika patří k nejvýznamnějším pravomocím parlamentu. K ratifikaci mezinárodních smluv je potřeba souhlasu obou komor Parlamentu. Zejména sem patří smlouvy týkající se spojenecké, mírové, politické, hospodářské problematiky a smlouvy týkající se zakládajícího členství České republiky v mezinárodních organizacích (Müller 2007: 25).

Dále Parlamentu náleží pravomoc týkající se změny státních hranic a v neposlední řadě se pravomoci týkají oblasti bezpečnosti politiky⁶. Mimo jiné Parlament schvaluje rozpočet České republiky. Tato skutečnost velmi ovlivňuje podobu zahraniční politiky ČR, například to ovlivňuje počet uskutečněných humanitárních zahraničních akcí apod. Každá z komor Parlamentu také ustanovuje vlastní výbory věnující se zahraniční a evropské politice. Tyto výbory společně s Ministerstvem zahraničních věcí se velmi významně podílejí na formování české zahraniční strategie. V neposlední řadě poslanci a senátoři Parlamentu

⁶ Kde Parlament disponuje právem vyhlášení válečného stavu.

ČR na svých zahraničních cestách reprezentují Českou republiku na venek a pomáhají tím vytvářet obraz české zahraniční politiky (Müller 2007: 27 – 28).

3.3. Vláda České republiky

Vláda ČR je dle ústavy vrcholným orgánem výkonné moci, a jako taková odpovídá za formulaci zahraniční politiky a je odpovědná, jako celek, za českou zahraniční politiku. Vláda ČR má tedy na starost nastavení strategie zahraniční politiky, která je deklarována v programových prohlášeních vlády a v koncepcích zahraniční politiky, které vydává. Dále si vláda zřizuje poradní a pracovní orgány. Z hlediska zahraniční politiky je nejvýznamnější Bezpečnostní rada státu. Tato rada je stálý pracovní orgán, který slouží pro koordinaci problematiky bezpečnosti ČR. Důležitost Bezpečnostní rady státu spočívá v tom, že představuje jeden z nástrojů koordinace zahraniční politiky mezi vládou a prezidentem ČR. Jelikož je vláda kolektivní orgánem, tak za jednotlivé politiky odpovídají jednotlivá ministerstva. V rámci české zahraniční politiky je tedy za tuto politiku odpovědné Ministerstvo zahraničních věcí ČR (Müller 2007: 28 – 29).

3.3.1. Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Ministerstvo zahraničních věcí ČR je významným aktérem české zahraniční politiky, a to zejména proto, že svou odborností přispívá k tvorbě koncepcí zahraniční politiky. Dále mezi jeho pravomoci můžeme zařadit ochranu práv a zájmů České republiky, problematiku vztahů ČR k ostatním státům, mezinárodním organizacím a integračním seskupením, koordinuje aktivity vyplývající z multilaterální a bilaterální spolupráce, spravuje majetek ČR a organizuje volby do Parlamentu ČR v zahraničí (Belko 2007: 73).

Za nejvýznamnější funkci Ministerstva zahraničních věcí ČR považují koordinaci daných politik a orgánů. To znamená, že ministerstvo usiluje, aby vystupování ČR navenek bylo jednotné a v souladu s uzavřenými mezinárodními smlouvami, mezinárodním právem a s požadavky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodních organizacích a z integračních seskupení (Belko 2007: 74).

4. Analýza důležitých vládních dokumentů

4.1. Koncepce zahraniční politiky

Koncepce zahraničních politik vydávané vládou ČR jsou pojaty jako systematizující a otevřené dokumenty, které stanovují rámec pro zahraniční strategii státu a pro jeho činnost v mezinárodním prostředí. Tyto dokumenty jsou pravidelně vyhodnocovány vládou, zda dochází k plnění vytyčených prioritních cílů a podle vývoje dané situace jsou jednotlivými vládami aktualizovány (Ministerstvo zahraničních věcí 1999). První Koncepci zahraniční politiky ČR vydala v roce 1998 levicová vláda Miloše Zemana. K aktualizaci Koncepce zahraniční politiky posléze došlo pouze dvakrát. Nejprve v roce 2003, kdy to provedla vláda pod vedením Vladimíra Špidly, a znovu po druhé v roce 2011, kdy ji zaktualizovala vláda Petra Nečase. Následně se tedy pokusím zjistit, zda-li cíle a strategie navržené těmito koncepcemi jsou v souladu s mou tezí, či nikoliv a zda se ve vydaných koncepcích objevuje diskontinuita tohoto vývoje. V těchto koncepcích budu zejména sledovat deklarované prioritní cíle zahraniční politiky.

Následně nejprve v této kapitole popíši principy a nástroje zahraniční politiky, které po prostudování všech tří koncepcí považuji za nezměněné. Veškeré vydané koncepce tuto problematiku přebírají jedna od druhé. Posléze se pokusím uvést, zda se tyto koncepce od sebe liší

v prioritních cílech, které si deklarovaly, a pokud ano, pokusím se tyto rozdíly vymežit.

4.1.1. Principy zahraniční politiky ČR

Zahraniční politika České republiky vychází ze zájmů svých občanů a z univerzálních hodnot, ke kterým se hlásí demokratické státy, tudíž i Česká republika a zároveň česká zahraniční politika vychází z obecně uznávaných pravidel a právních norem současného mezinárodního systému. „Za prvořadou prioritu považuje ochranu vnějších podmínek pro rozvoj vlastního demokratického právního státu založeného na svobodě, rovnosti, spravedlnosti, lidské důstojnosti, na toleranci k odlišnostem a solidaritě se slabšími, ohroženými a bezbrannými“ (Vláda ČR 1998c). Zahraniční politika České republiky ctí kontinuitu a potřebu širokého vnitropolitického konsensu a své postavení v mezinárodním prostoru definuje v rámci Severoatlantické aliance, ve které je plnohodnotným členem (Vláda ČR 2011: 5 – 6).

Momentálně v mezinárodním prostoru začíná být na Českou republiku a nejen na ní, ale i na všechny členy euroatlantického prostoru, vyvíjen tlak v podobě aktérů, kteří nejsou součástí euroatlantického prostoru. Tlak a vliv těchto aktérů by mohl omezit prostor, ve kterém se Česká republika aktivně angažuje. Ačkoliv Česká republika nemá potenciál a ani se nechce takovým změnám bránit, tak jedním ze základních principů české zahraniční politiky je přispět k vývoji takového mezinárodního systému, který je definován respektem a rovností ke všem svým účastníkům a v jehož struktuře jsou zabudovány takové demokratické instituce, jako jsou základní lidská práva a svobody jednotlivců a důležité zajištění bezpečnosti jak jednotlivců, tak i členů mezinárodního prostoru ve formě svrchovaných národních států (Karásek 2011: 5).

Mezi své základní hodnoty a principy zahraniční politiky Česká republika obzvláště řadí nezcizitelnost přirozených lidských práv, obecné mezinárodní právo a princip práva vlády. Dále za velmi důležitý princip Česká republika považuje, aby byla transparentním a snadno předvídatelným partnerem v mezinárodním prostředí. S tím také úzce souvisí přínos multilaterální spolupráce, ve které republika usiluje o co nejefektivnější spolupráci. Touto efektivní spoluprací se myslí, že vedení zahraniční politiky je takové, které je hodnotově podmíněné, flexibilní ve své realizaci a otevřené k novým impulzům mezinárodní politiky. „Obecným cílem české zahraniční politiky je přispět k tvorbě bezpečnějšího, bohatšího, navzájem propojenějšího a vzdělanějšího světa, v němž budou respektovány principy dobrého vládnutí a lidské bezpečnosti“ (Karásek 2011: 6). Rozvoj republiky tímto směrem nejlépe zajistí základní české zájmy a potřeby v mezinárodním prostoru. Jelikož je Česká republika liberální demokracií, která je aktivně zapojena do celosvětového tržního hospodářství, tak jejím dalším podstatným principem je udržení a rozvoj tohoto tržního systému (Karásek 2011: 6 – 7).

4.1.2. Nástroje zahraniční politiky ČR

Nástroje české zahraniční politiky se dělí do několika segmentů. Mezi hlavní nástroje zahraniční politiky můžeme zejména zařadit bilaterální diplomacii samu o sobě, která je zároveň nedílnou součástí diplomacie multilaterální. Další důležité nástroje pro českou zahraniční politiku jsou aktivní zapojení a podílení se na spojeneckých mezinárodních organizacích⁷ pro zajištění bezpečné a stabilní situace v euroatlantickém prostoru. Dalším důležitým nástrojem je aktivní zapojení v dalších multilaterálních vztazích. Mezi tyto multilaterální vztahy můžeme zařadit zapojení České republiky například ve Světové obchodní organizaci, Světové bance či v Mezinárodním měnovém fondu. Důležité

⁷ Mezi ně se například řadí OSN, NATO a EU.

pro zahraniční politiku jsou také ekonomické nástroje, mezi kterými můžeme například nalézt monitorování, analýzy vývoje jednotlivých trhů, podpora českých ekonomických subjektů v zahraničí a mnohé další. V neposlední řadě bych ještě mezi hlavní nástroje české zahraniční politiky chtěl uvést regionální spolupráci, systémy rozvojové a transformační spolupráce a konzulární službu, jako součást české zahraniční politiky (Rada Evropské Unie 2009: 36 – 38).

Za další nástroje české mezinárodní politiky můžeme považovat veřejné nástroje používané i širší společností. Mezi ně řadíme parlamentní, veřejnou a nestátní diplomacii⁸, podnikatelské kontakty, vzájemné investice a joint ventures⁹. V neposlední řadě to také jsou kulturní a mediální kontakty, spolupráce v oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání a samozřejmě cílená prezentace České republiky v zahraničí. Samostatná podpora vzdělání a informování české populace v zahraničních věcech je nepřímým nástrojem české zahraniční politiky. Důležitým nástrojem je i podpora spolupráce českých vzdělávacích institucí se vzdělávacími institucemi jednotlivých států v rámci mezinárodního prostoru (Vláda ČR 2011: 6 – 7).

4.1.3. Prioritní cíle koncepcí zahraniční politiky

První koncepce zahraniční politiky vydaná vládou Miloše Zemana stanovuje jako své prioritní zahraniční cíle začlenění České republiky do struktur západního světa. Zejména za prioritní tato vláda považuje úspěšné naplnění vstupu České republiky do Severoatlantické aliance z důvodu zajištění vnější bezpečnosti země a svého obyvatelstva. Za další prioritu Zemanova vláda považuje přípravy a vstup České republiky

⁸ Za nevládní a veřejnou diplomacii považujeme aktivity samosprávních celků a regionů, univerzit, think tanků a nevládních organizací (Vláda ČR 2011: 6).

⁹ Joint venture je nástroj používaný v mezinárodních vztazích, který má formu krátkodobého partnerství, v němž obě či více zapojených stran generují vzájemný profit. Toto partnerství může zahrnovat jakýkoliv typ obchodní transakce. Účastníci tohoto partnerství mohou být fyzické i právnické subjekty a to jak v rámci jednotlivců tak i skupin (Cornell University Law School 2010).

do Evropské unie. To obzvláště také z důvodu zajištění stabilní bezpečné situace v Evropě a z důvodu ukotvení České republiky do struktur mezinárodních organizací západního světa a v neposlední řadě, Zemanova vláda považuje vstup do EU jako garanci ukotvení demokratických principů a institucí v České republice (Vláda ČR: 1998c).

V roce 2003 došlo k první aktualizaci koncepce zahraniční politiky znovu levicovou vládou tentokrát Vladimíra Špidly. V této koncepci můžeme objevit kontinuitu a návaznost na předchozí koncepci zahraniční politiky vydanou vládou Miloše Zemana. Koncepce vlády Vladimíra Špidly za své prioritní cíle opět stanovuje vnější bezpečnost zaručenou již členstvím v Severoatlantické alianci a zároveň jako svůj dlouhodobý cíl deklaruje aktivní účast v této organizaci a podílení se na vytváření stabilní a bezpečné situace v rámci euroatlantického prostoru. Dále za svůj prioritní cíl Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006 stanovuje přípravy a vstup do Evropské unie, která, jak jsem již uvedl v předchozím odstavci, má České republice zajistit ukotvení demokratických institucí a ukotvení České republiky v strukturách a organizacích západního světa (Vláda ČR 2003).

K poslední aktualizaci koncepce zahraniční politiky posléze došlo až v roce 2011, kdy tak provedla tentokrát pravicová vláda Petra Nečase. V této aktualizované koncepci znovu můžeme cítit jistou návaznost. Zejména je tato návaznost popsána tím způsobem, že vláda ČR již reflektuje naplnění prioritních cílů české zahraniční politiky, kterými je myšleno členství v Severoatlantické alianci a v Evropské unii. A jako své další prioritní cíle si stanovuje aktivní účast v těchto organizacích a spolupodílení se, jak v rámci multilaterálních organizací, tak i v rámci bilaterální spolupráce, obzvláště se Spojenými státy americkými jako garantem zajištění bezpečnosti v mezinárodním prostoru, na vytváření bezpečné a stabilní situace v euroatlantickém prostoru a potažmo i v rámci celého mezinárodního systému. Dále jako svůj prioritní cíl tato

koncepce považuje aktivní spolupodílení se na boji proti terorismu a na zabraňování šíření zbraní hromadného ničení (Vláda ČR 2011: 4 – 5).

Na základě výše uvedených informací z koncepcí zahraniční politiky považuji svou tezi za platnou a dále na základě těchto informací a dle mého názoru považuji vývoj strategie zahraniční politiky za kontinuální a neobjevil jsem zde žádné markantní rozdíly ve vytyčených cílech zahraniční politiky.

4.2. Programová prohlášení vlád

Za další velmi důležité dokumenty, které se podílejí na formování strategie zahraničních politik, považuji programová prohlášení vlád. Tyto dokumenty jsou vydávané vládou České republiky a je v nich nastíněná koncepce dalšího vývoje v jednotlivých resortech. Zahraniční politice je v těchto dokumentech věnováno stejné pozornosti, jako všem ostatním odvětvím českého politického systému. Jelikož se od roku 1996 do roku 2013 vystřídalo ve vedení České republiky jedenáct vlád, tak zde uvedu a rozeberu jedenáct programových prohlášení a pokusím se analyzovat vývoj či změny ve strategiích zahraničních politik.

4.2.1. Druhá vláda Václava Klause

V roce 1996 se celkovým vítězem voleb stala pravicová ODS, nicméně nezískala většinu mandátů, a tak musela složit menšinovou pravicovou koaliční vládu společně s KDU-ČSL a ODA (ODS 2014). Vláda Václava Klause ve svém programovém prohlášení oznamuje, že chce pokračovat v nastavené linii zahraniční politiky. To znamená, že za své prioritní cíle považuje začlenění České republiky do struktur mezinárodních organizací západního světa. Za prioritní cíle zahraniční politiky tedy označuje přípravu a vstup do Evropské unie a do Severoatlantické aliance, aby dosáhla bezpečnostních záruk a

dodržování základních lidských práv a svobod na svém území. Vláda Václava Klause v tomto programovém prohlášení deklaruje, že chce intenzivně pracovat na přípravě vstupu České republiky do Evropské unie, kdy chce zahájit přístupové rozhovory s EU již v roce 1998. Dále vláda deklaruje další strategický cíl zahraniční politiky, a to že bude rozvíjet spolupráci s NATO v programu Partnerství pro mír, a oznamuje plán, že Česká republika vstoupí do Severoatlantické aliance do konce 20. století (Vláda ČR 1996: 2 – 3).

Za další své priority vláda považuje navazování dobrých vztahů se svými zahraničními partnery a sousedy České republiky. Chce pokračovat v práci a prosazování svých zájmů a zájmů občanů v mezinárodních organizacích jako například v OSN, OECD, MMF atd. Dále chce vláda rozvíjet svůj tržní systém hospodářství a začleněním do západních struktur chce dosáhnout stabilizace země, upevnění demokratických hodnot a zajistit bezpečnou situaci pro své obyvatelstvo (Vláda ČR 1996: 3).

4.2.2. Vláda Josefa Tošovského

Vláda Josefa Tošovského se zrodila v roce 1998 jako výsledek ústavního řešení složité vnitropolitické situace. Vláda Tošovského na rozdíl od vlád předchozích nebyla koaliční vládou, ale vládou úřednickou. Hlavním úkolem této vlády bylo dovést Českou republiku k předčasným volbám (Vláda ČR 1998a: 1). Vláda Josefa Tošovského pokračuje v nastavené linii zahraniční politiky. Jako svůj prioritní cíl si vytyčila bezpečnostní situaci státu, kterou chce zajistit vstupem ČR do Severoatlantické aliance. Během roku 1998 jednomyslně rozhodla o připojení ČR do NATO podpisem Washingtonské smlouvy. Dále chce vláda pokračovat v přibližování bezpečnostních struktur státu se strukturami Severoatlantické aliance. V otázce připojení ČR k Evropské unii vláda projednala program národní přípravy k připojení a dále chce

rozvítet vztahy s Evropskou unií a jednat o našem připojení. Mimo jiné chce vláda rozvíjet svou zahraniční politiku v rámci dalších mezinárodních organizací. Vláda také chce budovat a rozvíjet dobré bilaterální vztahy. V tomto programovém prohlášení vláda explicitně jmenuje bilaterální vztahy s Polskem a Maďarskem, kvůli společnému kandidování do NATO i EU (Vláda ČR 1998a: 2).

4.2.3. Vláda Miloše Zemana

V roce 1998 po předčasných volbách poprvé slavila vítězství levicová ČSSD. Nicméně Zemanovi, jako předsedovi strany, se nepodařilo získat nadpoloviční většinu mandátů, a tak byl nucen, za použití opoziční smlouvy s pravicovou ODS, vytvořit menšinovou vládu s tichou podporou druhé ODS (Soukup 2014). Vládní program Zemanovy vlády znovu potvrzuje a deklaruje stejné cíle zahraniční politiky jako vlády předchozí. Jako prioritní cíl zahraniční politiky představuje dokončení přístupových jednání do Severoatlantické aliance, a to takovým způsobem, aby se ČR mohla podílet na jednání o strategické koncepci NATO. Vláda také chce zlepšit informovanost širší veřejnosti o důsledcích vstupu ČR do NATO a EU. Zemanova vláda následně, jako součást své hlavní priority, chce rozpracovat strategii vstupu ČR do Evropské unie s cílem orientovat jednotlivá odvětví na očekávané změny. Dále v této problematice vláda považuje za prioritní zajistit plné a efektivní využití hospodářské pomoci Evropské unie v rámci programu Agenda 2000. (Vláda ČR 1998b: 23 – 24).

V srpnu roku 1998 vydala vláda Miloše Zemana strategicky velmi důležitý dokument. Poprvé totiž byla vydána Koncepce zahraniční politiky, která do značné míry formuje strategii zahraničních politik ČR.

V bilaterálních vztazích Zemanova vláda předpokládá, stejně jako vláda předchozí, rozvíjení vztahů zejména s Polskem a Maďarskem jako s důležitými zahraničními partnery a spolukandidáty do struktur

západních organizací. Dále v této oblasti chce vláda rozvíjet a prohlubovat vztahy se Spojenými státy jako s velmi důležitým zahraničním partnerem a hegemonem současného mezinárodního systému. V multilaterální dimenzi zahraniční politiky chce rozvíjet a prohlubovat vztahy s OSN, s Organizací bezpečnosti a spolupráce v Evropě nebo se také chce podílet na fungování mezinárodních hospodářských organizací jako OECD, Světová obchodní organizace, Světová banka, Mezinárodní měnový fond a jiné (Vláda ČR 1998b: 24 – 25).

4.2.4. Vláda Vladimíra Špidly

Z voleb roku 2002 znovu vítězně vzešla levicová ČSSD pod novým vedením Vladimíra Špidly. Následně vytvořila vládní koalici s KDU-ČSL a Uníí svobody – DEU. Ačkoliv se Špidlovi podařilo sestavit vládu bez použití takové, minimálně zvláštní, instituce, jako byla opoziční smlouva, tak jeho výsledná koalice získala vrtkavou většinu pouze 101 mandátů. Což se následně projevilo vznikem dalších předčasných voleb (Česká televize 2002).

Vláda Vladimíra Špidly ve svém programovém prohlášení deklaruje stejné cíle zahraniční politiky jako vlády předchozí a pokračuje v nastavené linii vývoje zahraničních strategií. Jako své prioritní cíle si vláda vytyčila stabilní bezpečnostní situaci České republiky a v souvislosti s tím chce pokračovat v prohlubování spolupráce již jako členský stát Severoatlantické aliance a chce dostát svých povinností vyplývajících z této multilaterální spolupráce. V této problematice můžeme ve vytyčených cílech zaznamenat změnu. Vláda se již soustředí na povinnosti vyplývající z členství NATO a zejména na plnění těchto povinností. Vláda chce zajistit, aby se z České republiky stal plnohodnotný člen této organizace, který se podílí na její transformaci

vzhledem ke vzniku nových bezpečnostních hrozeb, tedy mezinárodního terorismu (Vláda ČR 2002: 27 -28).

Dále si vláda vytyčila jako další prioritní cíl úplné začlenění do západních struktur, a to tedy dokončení vstupu České republiky do Evropské unie. Vláda tuto prioritu zahraniční politiky potvrzuje i tím, že v programovém prohlášení vymezila jeden článek přímo přípravě českých institucí na vstup do EU a sladění české legislativy s unijní. Vláda si také jako prioritní cíl vytyčila prohlubování spolupráce Visegrádské čtyřky a prohlubování spolupráce v bilaterální formě s důležitými zahraničními partnery. Za tyto partnery označuje zejména Spojené státy jako důležitého aktéra mezinárodních vztahů. Dále chce prohlubovat spolupráci explicitně se Slovenskem, Maďarskem a Spolkovou republikou Německo. V neposlední řadě si Špidlova vláda vytyčila za priority působení v multilaterálních organizacích a podílení se na jejich chodu, ostatně jako předchozí vlády. Mimo jiné vláda aktualizovala Koncepti zahraniční politiky z roku 1999 a také aktualizovala Bezpečnostní strategii ČR (Vláda ČR 2002: 28 – 29).

4.2.5. Vláda Stanislava Grosse

Do dalších předčasných voleb vystřídal Stanislav Gross Vladimíra Špidlu ve vedení ČSSD a dovedl tuto stranu k vítězství ve volbách. Levicová ČSSD posléze znovu vytvořila koalici s KDU – ČSL a s US – DEU a získala v poslanecké sněmovně nepatrnou převahu 101 mandátů (Soukup 2014). Již tato vrtkavá většina předznamenávala předčasné volby, kterých jsme se dočkali po necelém roce vládnutí této levicové vlády.

Vláda Stanislava Grosse si ve svém programovém prohlášení deklarovala cíle zahraniční politiky, které jsou nadále v souladu s předchozím vývojem strategií zahraničních politik. Za prioritní cíle si tato vláda stanovila aktivní a plné zapojení České republiky v Evropské unii,

kteřé je členem od 1. 4. 2004. Vláša si slibuje od této spolupřáce, že může přispět k účinnějšímu řešení mezinárodních konfliktů, k zajištění stabilní bezpečnostní situace v euroatlantickém prostoru a v neposlední řadě k respektování mezinárodního práva. Grossova vláda v této problematice chce podporovat další integrační proces unie, aby pomohla vytvořit demokratickou, sjednocenou, prosperující, sociálně soudržnou a mírovou Evropu (Vláda ČR 2004: 22 – 23).

Mezi další cíle zahraniční politiky vláda Stanislava Grosse řadí zejména potřebu mírového řešení palestinsko-izraelského konfliktu, prohlubování spolupřáce se Spojenými státy jako s garantem zajištění bezpečné situace v mezinárodním prostoru a také se v neposlední řadě chce nadále podílet na chodu a vývoji mezinárodních multilaterálních organizací, jako například OSN, MMF, OBSE, OECD atd. Vláša také nepodceňuje bilaterální strategii zahraničních politik a chce zejména rozvíjet své vztahy se sousedícími zeměmi, s již zmiňovanými Spojenými státy nebo také s Ruskou federací, která je pro Českou republiku strategickým partnerem v oblasti energetiky. Vláša si mimo jiné stanovila jako trvalý cíl prezentaci české kultury a České republiky v zahraničí (Vláda ČR 2004: 23 – 24).

4.2.6. Vláša Jiřého Paroubka

V roce 2005 jsme se opět setkali se změnou vlády. Tentokrát to ale nebylo vlivem předčasných voleb. Zejména se tak stalo kvůli finančním machinacím a aférám stávajícího premiéra a předsedy ČSSD Stanislava Grosse, který podal demisi na post předsedy poslanecké sněmovny. Ve vedení země ho vystřídal Jiří Paroubek. Ten znovu složil vládní kabinet z koalice ČSSD, KDU – ČSL a US – DEU. Následně v roce 2006 byl Jiří Paroubek zvolen i na post předsedy strany a jeho hlavním úkolem bylo, aby dovedl vládu České republiky do předčasných voleb v roce 2006 (Trousilová 2010).

Vláda Jiřího Paroubka se ve svém programovém prohlášení označuje za vládu proevropskou a hlavní prioritou v zahraniční politice tedy je podpora evropské integrace a prohlubování spolupráce se Severoatlantickou aliancí jako s garantem zajištění bezpečnosti pro Českou republiku. Tudíž Paroubkova vláda pokračuje v nastavené strategii zahraničních politik a v upevňování České republiky v západních strukturách. Mezi hlavní cíle zahraniční politiky Paroubkovy vlády zejména zařadím snahu vlády o prosazení referenda o Smlouvě o Ústavě pro Evropu, nebo také Lisabonské smlouvě, kterou sám Jiří Paroubek velmi podporoval. Proto také její ratifikaci označil v programovém prohlášení za prioritní cíl zahraniční politiky. Dále mezi hlavní cíle zahraniční politiky vláda považuje podílení se na tvorbě společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Dále v souladu s Lisabonskou smlouvou, jejímiž cíli se stal hospodářský růst a nová pracovní místa, vláda Jiřího Paroubka v rámci své zahraniční strategie zpracovává Národní rozvojový plán pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie (Vláda ČR 2005a: 5).

Mezi podružnými cíly zahraniční politiky vlády Jiřího Paroubka nalezneme obdobné cíle jako u předchozích vlád. Tato vláda se opět snaží podílet na fungování mezinárodních organizací. Chce prohlubovat své partnerské vztahy se sousedními zeměmi, Visegrádskou čtyřkou a zejména se Spojenými státy a navíc zde nalezneme, že Paroubkova vláda se chce podílet na obnově bezpečné situace a demokracie v Iráku a Afghánistánu (Vláda ČR 2005a: 29).

4.2.7. První a druhá vláda Mirka Topolánka

První Topolánkova vláda vznikala za velmi obtížné situace. Po volbách do Parlamentu ČR nastala patová situace. ODS v čele s Mirkem Topolánkem chtěla sestavit vládnoucí koalici se SZ a KDU – ČSL. Nicméně tato koalice by získala pouze sto mandátů a nesplnila by

požadavek nadpoloviční většiny. Jediná strana, se kterou by Topolánek mohl sestavit koalici s nadpoloviční většinou mandátů v poslanecké sněmovně, byla ČSSD, se kterou by dali dohromady 152 mandátů. Avšak ani jednomu ze znepřátelených táborů se tento způsob nelíbil. Dále zde mohla vzniknout levicová vláda sestavená z koalice ČSSD, KSČM a SZ. Jenže předseda SZ Bursík odmítl účast na jakékoliv vládě, která bude opřena o hlasy KSČM. Ve sledu těchto událostí vznikla koaliční vláda složená z ODS, KDU-ČSL a SZ. Bohužel při hlasování o důvěře ji tato vláda nezískala a celý politický proces se víceméně omezil na povolební vyjednávání o vzniku nové vlády. Tato povolební vyjednávání, kdy Topolánkuv kabinet vládl v demisi, trvala bezmála osm měsíců, až nakonec znovu vznikla vládní koalice ODS, KDU-ČSL a SZ, která při hlasování o důvěře vlády získala 100 hlasů pro a pouze 97 hlasů proti, kdy poslanci za ČSSD Melčák a Pohanka tzv. přeběhli na stranu vládní koalice a hlasování se zdrželi. Poslanec Wolf se při hlasování spletl. Tyto události zapříčinily vznik nové vlády, nicméně která byla velmi nestabilní (Škočová 2008).

V prvním programovém prohlášení vlády Mirka Topolánka je v úvodu napsáno, že si je vláda vědoma složité vnitropolitické situace a její vládní prohlášení bude sloužit pouze na dobu nutnou do termínu nových předčasných voleb (Vláda ČR 2006: 1). Strategie zahraniční politiky, deklarovaná v programovém prohlášení, znovu kopíruje nastavenou linii předchozích vlád. Topolánkova vláda jako cíle své zahraniční politiky znovu ustanovuje prohlubování spolupráce s Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí. Jelikož se blížil rok 2009 a české předsednictví EU, tak vláda jako prioritní cíl stanovila přípravy na toto předsednictví. Dále v rámci unie chce Česká republika podporovat další integrační procesy nových členů. Mimo jiné se také chce soustředit na reformu společné zemědělské politiky. V neposlední řadě má Topolánkova vláda v plánu ukončit stávající přechodná období a zajistit

efektivní, smysluplné a průhledné čerpání dotací z fondů EU. Vláda také vytyčuje cíl v podobě vstupu ČR do bezcelní unie, tedy do tzv. Schengenského prostoru.(Vláda ČR 2006: 2).

V tomto programovém prohlášení můžeme zaznamenat vůči předcházejícím prohlášením nový jev. Topolánkova vláda se v rámci své zahraniční politiky chce soustředit na tzv. „ekonomickou diplomacii“ a vůbec na aspekty prosazování ekonomických zájmů jak obyvatelstva, tak státu v mezinárodním prostředí. Z této „ekonomické diplomacie“ chce Topolánkova vláda vybudovat jeden ze základních pilířů české diplomacie. V rámci zahraniční politiky chce vláda sjednotit kompetence v oblasti marketingu, podpory exportu, investic a cestovního ruchu takovým způsobem, aby byla Česká republika prezentovaná v zahraničí v co nejlepším světle (Vláda ČR 2006: 2 – 3). V ostatních odvětvích zahraniční politiky vláda Mirka Topolánka navazuje na své předchůdce a chce rozvíjet spolupráci v mezinárodních organizacích, dále chce prohlubovat vztahy se Spojenými státy, se svými sousedy a Visegrádskou čtyřkou (Vláda ČR 2006: 3).

Druhé programové prohlášení vlády Mirka Topolánka je víceméně srovnatelné s prvním programovým prohlášením. Znovu vláda deklaruje nastavené cíle zahraničních politik z předchozích let. Přesto je zde jedna větší odlišnost oproti prvnímu prohlášení a to taková, že v aktualizovaném programovém prohlášení je velká část textu věnována českému předsednictví Evropské unie. Z počátku této části si vláda vytyčila priority českého předsednictví, které chce naplnit. Mezi nimi nalezneme cíle, které by měly vycházet z dlouhodobých principů české zahraniční politiky, měly by stavět na takových tématech, v nichž je ve srovnání s ostatními členskými státy Česká republika aktivní a dále by měly zvýšit prestiž a povědomí o ČR v zahraničí. V neposlední řadě by měly obsahovat jasná politická sdělení (Vláda ČR 2007: 15 – 16).

Text programového prohlášení se v této části přímo věnuje detailům a povinnostem vlády, které musí splnit pro zajištění kvalitní přípravy předsednictví. Vláda zde deklaruje, že připraví rozpočet a harmonogram přípravy a průběhu českého předsednictví, připraví nezbytné informační a komunikační systémy a s tím spojenou propagaci českého předsednictví a také připraví institucionální mechanismy pro zapojení dalších subjektů¹⁰ v českém předsednictví. Dále má vláda v úmyslu vytvoření nové instituce – Místopředseda vlády pro evropské záležitosti – která má za hlavní úkol zajistit koordinaci postojů ČR ve vztahu k EU, zajistit české předsednictví a zajistit jednání o institucionální reformě EU. Dále chce vláda v rámci EU usilovat o reformu společné zemědělské politiky a chce usilovat o transparentní a průhledné čerpání evropských dotací ze strukturálních fondů EU (Vláda 2007 16 – 17). V poslední části zahraniční politiky se programové prohlášení věnuje obdobným cílům jako vlády předchozí a pokračuje tedy v nastavené linii zahraniční politiky. Vláda chce prohlubovat a rozvíjet své vztahy s mezinárodními organizacemi, zejména se Severoatlantickou aliancí, Evropskou unií, Světovou bankou, OECD, OBSE a OSN. Dle prohlášení chce Česká republika rozvíjet a prohlubovat své bilaterální vztahy, zejména se Spojenými státy a svými zahraničními sousedy. Vláda se také soustředí na bezpečnostní situaci v euroatlantickém prostoru a mimo jiné i na středním a blízkém východě (Vláda ČR 2007: 18).

4.2.8. Vláda Jana Fischera

V březnu 2009 při pátém hlasování o důvěře vlády v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR ji Topolánkova vláda již nezískala a byla nucena složit demisi. Následně po té došlo v Poslanecké sněmovně ke shodě ODS, ČSSD a SZ a byla ustanovena úřednická vláda, kterou vedl Jan Fischer. Hlavním úkolem vlády bylo dokončit české předsednictví

¹⁰ Mezi tyto subjekty řadíme další správní úrovně státu, podnikatelskou sféru, nevládní a vzdělávací organizace (Vláda ČR 2007: 16).

Evropské unie a dovést Českou republiku do předčasných voleb. Ty se jeví jako jediné řešení složité vnitropolitické situace (Malá – Kopp – Táborská 2009).

Dle mého názoru hlasování o důvěře vlády přišlo velmi špatně načasované. Tehdejší předseda ČSSD Jiří Paroubek, jako předseda nejsilnější opoziční strany a stínový předseda vlády, podle mě měl počkat s hlasováním na ukončení českého předsednictví. Jelikož tímto krokem za prvé pošpinil Českou republiku v očích svých zahraničních partnerů a za druhé se tento krok neslučuje s jeho programovým prohlášením z roku 2005, ve kterém deklaroval jako cíl zahraniční politiky propagaci a prezentaci České republiky v zahraničí v co nejlepším světle.¹¹

Úřednická vláda Jana Fischera se ve svém, zatím nejkratším, programovém prohlášení soustředí v oblasti zahraniční politiky obzvláště na dokončení českého předsednictví Evropské unie. Vláda zde deklaruje, že plynule a plně naváže na program a priority českého předsednictví připravené předchozí vládou. Následně si za cíl klade vyhodnocení zkušeností z celého českého předsednictví, které chce maximálně zužít v prosazování zájmů ČR v unii. Po skončení českého předsednictví chce vláda navázat na nastavenou linii zahraničních politik předchozích vlád. V nastavené linii chce vláda Jana Fischera prosazovat další integrační procesy Evropské unie, chce pokračovat v prohlubování zájmů se svými zahraničními partnery, jak v bilaterální, tak v multilaterální formě. Chce se podílet na vytváření bezpečného prostředí v euroatlantickém prostoru a v legislativní rovině chce připravit zákon o rozvojové spolupráci a humanitární pomoci

¹¹ Svůj názor chci podpořit názorem Jana Zahradila, který vede evropskou kandidátku ODS. „Pád vlády nás poškodil. Nikdo nechápe, proč jsme nedokázali řešení svých vnitřních sporů odložit, proč uprostřed předsednictví dochází k výměně. Navíc bude našeho neúspěchu využito k tlaku na prosazení Lisabonské smlouvy (s tou Zahradil nesouhlasí - pozn. aut.). Vyvinuli jsme velké úsilí, abychom Evropu přesvědčili, že nejsme Maďarsko a teď ta snaha přišla vniveč“ (Zahradil cit. dle Komárek 2009).

vybraným zemím třetího světa. V neposlední řadě chce zajistit hodnotnou propagaci České republiky v zahraničí (Vláda ČR 2009).

4.2.9. Vláda Petra Nečase

Ačkoliv jako vítěz z předčasných voleb vzešla levicová ČSSD s největším počtem hlasů, tak nebyla schopna sestavit vládní koalici s nadpolovičním počtem mandátů, a tak úloha připadla celkově druhé ODS v čele s Petrem Nečasem. Ten dokázal poskládat pravicovou koalici složenou z ODS, TOP 09 a Věcí veřejných. Vzniklá koalice byla s počtem 118 mandátů relativně silná a vytvořila vládu v čele s premiérem Petrem Nečasem. V průběhu volebního období ale došlo k několika sporům koaličních partnerů a Věci veřejné hrozily odchodem z vlády. Posléze se ale rozpadly a vznikla nová koaliční vláda složená z ODS, TOP 09 a z politické frakce Lidem, kterou založila bývalá poslankyně za Věci veřejné Karolína Peake (Aktuálně 2010).

Vláda Petra Nečase ve svém programovém prohlášení také navazuje na již vytyčenou linii zahraničních politik České republiky a za prvořadý cíl své zahraniční strategie považuje bezpečnostní situaci v euroatlantickém prostoru v odkazu na nové sílící bezpečnostní hrozby v podobě mezinárodního terorismu. Tudíž se chce ČR aktivně podílet a zapojovat do tvorby nové bezpečnostní koncepce Severoatlantické aliance, chce se podílet na společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie. S tímto také úzce souvisí prohlubování bilaterálních vztahů se Spojenými státy, jako hlavním garantem bezpečnosti v současném mezinárodním systému. Dále v této rovině chce ČR rozvíjet a prohlubovat vztahy, zejména se středoevropskými zeměmi a svými sousedy. Programové prohlášení nevynechává rozvoj ekonomické diplomacie jako součást zahraniční strategie. Za velmi důležité vláda také považuje nové zpracování Koncepce zahraniční politiky, kterou se chystá zaktualizovat (Vláda ČR 2010: 12 – 13).

Problematice Evropské unie je v programovém prohlášení vlády Petra Nečase věnována samostatná kapitola. To samo o sobě značí to, že prohlubování vztahů s EU je pro vládu jeden z prioritních cílů zahraniční politiky. Mezi prioritní cíle uplatňované v EU Českou republikou především patří další rozšiřování evropské integrace, zajištění energetické samostatnosti EU. Dále chce vláda dbát v užší koordinaci hospodářské politiky na důsledné uplatňování principů subsidiarity a proporcionality. V rámci dlouhodobé strategie vyrovnání podmínek pro zemědělce nových a starých členů unie chce vláda pokračovat v tlaku pro naplnění nastavené strategie. Mimo jiné vláda již nechce podporovat další rozšíření legislativní harmonizace v oblasti sociální, kulturní, rodinné a daňové politiky. V neposlední řadě nechce podporovat další rozšíření otevřené metody koordinace v sociální oblasti, protože podle této vlády se tímto rozšířením stírá rovnováha mezi exekutivní a legislativní mocí ve prospěch exekutivy (Vláda ČR 2010: 14 – 15).

4.2.10. Vláda Jiřího Rusnoka

Vláda Jiřího Rusnoka vznikla v červenci 2013 jako přímá reakce na podání demise Petra Nečase. Důvod podání premiérovi demise byl skandál, který v českých dějinách nemá obdoby. Petr Nečas a hlavně jeho současná manželka Jana Nagyová byli obviněni za použití vojenské zpravodajské služby k osobním účelům, při kterých Nagyová nechala sledovat původní manželku Nečase (Vláda ČR 2013: 1). Okamžitě po těchto obviněních premiér Petr Nečas podal demisi a prezident republiky Miloš Zeman následně jmenoval Jiřího Rusnoka jako předsedu úřednické vlády, která ačkoliv nezískala důvěru, tak vládla v demisi až do předčasných voleb.

Přestože vláda Jiřího Rusnoka nezískala důvěru a v podstatě nezískala ani svůj mandát od voličů a jejím hlavním úkolem bylo dovést ČR do předčasných voleb, tak si vytyčila cíle své zahraniční strategie.

Vláda ve svém programovém prohlášení znovu deklaruje cíle v souladu s nastavenou linií vlád předchozích. Jako prioritu si stanovila zajištění bezpečné a stabilní situace v euroatlantickém prostoru, které chce dosáhnout prosazováním hlubší a aktivní spolupráci v Severoatlantické alianci, v Evropské unii a také se Spojenými státy. Další prioritou Rusnokovi vlády je dokončení jednání o legislativě navazující na dohodu o víceletém finančním rámci EU na roky 2014 – 2020. Rusnokova má v plánu podílet se na tvorbě předpokladů pro efektivní a transparentní čerpání prostředku ze strukturálních fondů EU. Mimo jiné je pro tuto vládu důležitá stabilizace měnové a hospodářské unie, což je i prvořadým cílem České republiky. Poslední část programového prohlášení v rámci zahraniční politiky se soustředí na ekonomickou diplomacii, kde vláda deklaruje za prioritní navazování nových ekonomických vztahů, například s trhy Číny, Indie, Ruska a Brazílie (Vláda ČR 2013: 2 – 4).

Z výše uvedených informací bych konstatoval, že programová prohlášení vlád České republiky ctí nastavenou kontinuitu ve vývoji zahraniční politiky a jsou plně ve shodě s mou tezí, že se Česká republika chce ukotvit do struktur západního světa. V programových prohlášeních jsem stejně jako v koncepcích zahraniční politiky neobjevil žádnou diskontinuitu vývoje strategie zahraničních politik.

5. Multilaterální spolupráce

Multilaterální spolupráce je jeden z nejdůležitějších nástrojů české zahraniční politiky a zároveň rozvoj multilaterální spolupráce s institucemi v euroatlantickém prostoru byl prvořadý a prioritní cíl české zahraniční strategie od vzniku samostatné České republiky. Jelikož je Česká republika středně velký evropský stát s nedostatkem strategických nerostných surovin a s otevřeným tržním hospodářstvím, tak se plně hlásí k efektivnímu multilateralismu. Protože si je vědoma, že kvůli své rozloze

a počtu obyvatel, je mezinárodní spolupráce v prosazování svých zájmů a hodnot v mezinárodním prostoru nezbytná. Cíle české zahraniční strategie v tomto odvětví se netýkají jen prosazování svých zájmů v rámci mezinárodních institucí, ale také i samotného rozvoje akceschopnosti těchto organizací (Karásek 2011: 9).

I v souladu s programovým prohlášením vlády z let 1998 až 1999 hlavní zahraniční strategií České republiky byl rozvoj multilaterální spolupráce. Prvním prioritním cílem v segmentu multilaterálních vztahů byl vstup České republiky do Severoatlantické aliance. Vstup do této mezinárodní bezpečnostní organizace znamenal pro Českou republiku významné posílení mezinárodního politického a bezpečnostního postavení republiky a ukotvení republiky v strukturách západního světa. Následně se česká zahraniční strategie v odvětví multilaterální spolupráce soustředila na začlenění České republiky do další mezinárodní organizace, tedy do Evropské unie. Vstup do této organizace byl velmi důležitým cílem strategie zahraniční politiky. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 1999: 9).

V neposlední řadě dalším velmi důležitým cílem české zahraniční politiky bylo udržování a posilování vlivu České republiky v Organizaci spojených národů. Ačkoliv je Česká republika nejen dlouhodobým členem této organizace ale i jedním ze zakládajících členů, tak se v rámci své strategie zahraničních politik soustředila na aktivní vystupování svých zástupců v OSN a v dalších přidružených mezinárodních organizacích. Mezi priority spolupráce České republiky s OSN můžeme zařadit tlak České republiky pro urychlení procesu reformy OSN, zejména se to týkalo reformy Rady bezpečnosti OSN. Dále Česká republika v rámci této multilaterální spolupráce usilovala například o myšlenku všeobecného a úplného odzbrojení (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 1999: 10).

Multilaterální spolupráce České republiky měla samozřejmě více úrovní, než jaké jsem zmínil v předchozích odstavcích. Mezi strategie zahraničních politik České republiky můžeme zařadit i aktivní podílení se na činnosti Organizace bezpečnosti a spolupráce v Evropě¹². V této činnosti Česká republika věnovala patřičnou pozornost v politické, bezpečnostní, ekonomické a lidskoprávní dimenzi OBSE (Vachulová 2001: 23). Česká republika se také v rámci mezinárodní spolupráce spolupodílela na vzniku Světové obchodní organizace¹³ v roce 1995, soustředila na prohlubování a rozšiřování spolupráce s nejvýznamnějšími mezinárodními organizacemi, jako jsou například Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj¹⁴, Mezinárodní měnový fond¹⁵ či Světová banka¹⁶ a mnohé další (Vachulová 2001: 57 – 58).

5.1. Organizace Severoatlantické smlouvy – NATO

5.1.1. Obecná definice NATO

Organizace Severoatlantické smlouvy představuje sdružení spojující státy evropského a severoamerického kontinentu v mimořádnou bezpečnostní alianci¹⁷. Zajišťování svobody a bezpečnosti všech svých členů politickými i vojenskými prostředky je jeden ze základních pilířů této organizace. Aliance se také snaží zabezpečit kolektivní obranu členských států, zároveň slouží jako konzultační fórum pro otázky bezpečnosti svých členů a v neposlední řadě funguje jako základní opora míru a stability v euroatlantickém prostoru (NATO 2013a).

Po skončení dlouho přetrvávajícího konfliktu studené války si NATO vytyčilo své nové zásadní cíle. Aliance zejména chtěla vytvářet bezpečnostní partnerství s demokratickými státy v Evropě, mimo jiné

¹² Ve zkratce OBSE.

¹³ Ve zkratce WTO.

¹⁴ Ve zkratce OECD

¹⁵ Ve zkratce IMF.

¹⁶ Ve zkratce WB.

¹⁷ V současnosti členy NATO je 28 států. Viz příloha Tabulka 1.

včetně Kavkazu a střední Asie. Dále se aliance rozhodla převzít v reakci na změny v celkovém bezpečnostním prostředí euroatlantického prostoru mnohé neméně důležité závazky. Například vyřešit určité nestabilní situace způsobené regionálními či etnickými konflikty či různou problematiku týkající se bezpečnosti euroatlantického prostoru (NATO 2013a).

Severoatlantická aliance se dnes zejména podílí na řešení problematiky týkající se nových problémů bezpečnosti 21. století. Mezi ně obzvláště řadím sílící terorismus a proliferační zbraní hromadného ničení. V zájmu zachování bezpečnosti euroatlantického prostoru se NATO rozhodlo pro průběžnou transformaci, aby si organizace zajistila efektivnosti na úseku obrany a bezpečnosti v tomto novém a rychle měnícím se bezpečnostním prostředí. Průběžná transformace se týká veškeré činnosti aliance, která zahrnuje nová poslání, nová členství, nové schopnosti, nová partnerství a nové pracovní metody (NATO 2013a).

5.1.2. Analýza vstupu ČR do NATO

Prvním prioritním cílem strategie zahraničních politik České republiky byla snaha vstoupit do Severoatlantické aliance. Tento postoj České republiky byl poprvé oficiálně vyjádřen 6. října 1991 na schůzce ministrů zahraničních věcí ještě tehdejšího Československa, Polska a Maďarska v Krakově. Bohužel se v té době noví adepti na členství v NATO setkávali spíše s odmítavými postoji již stávajících členů aliance¹⁸. Teprve až v roce 1993 se nové demokratické země začaly setkávat se změnou postojů vůči přijetí nových členů. Nejdůležitější změnou tedy byla změna postoje amerického prezidenta Billa Clintona. Dle amerického tisku jeho názor pomohlo přetvořit setkání s Václavem

¹⁸ Pro podporu tohoto názoru přikládám vyjádření francouzského ministra zahraničí. „[R]ozšíření bezpečnostních záruk NATO na nové demokratické země východní Evropy je vyloučeno. Proti jsou jednoznačně Spojené státy, [...] a Rusko by takový krok mohlo interpretovat jako obnovení hrozby ze strany Západu“ (Roland Dumas cit. dle Fidler – Mareš 1997: 235).

Havlem a Lechem Wałęsou při otevření Musea holocaustu ve Washingtonu DC, kde údajně obsáhle jednali o ohrožené bezpečnostní situaci ve východní Evropě. Problémem ale bylo, že mezi hlavní přívržence rozšíření aliance patřili úředníci na střední úrovni departmentu a poradci obdobné úrovně v Bílém domě. Pouze poradce prezidenta pro otázky národní bezpečnosti Anthony Lake byl tehdy, jako jediná vysoce postavená osobnost, pro rozšíření organizace na státy bývalého komunistického bloku. Ačkoliv se zdálo, že přívrženci rozšíření aliance nemají valnou podporu, tak kvůli tlaku prezidenta Spojených států na administrativní špičky se rozproudila diskuze o možném dalším vývoji rozšíření. Tento možný další vývoj rozšíření vyvrcholil vytvořením Partnerství pro mír (Fidler – Mareš 1997: 237 – 238).

Souběžně s vývojem postoje o rozšíření aliance na postkomunistické státy, NATO v roce 1991 spustilo svůj program pro prohlubování spolupráce nesoucí název Severoatlantická rada pro spolupráci¹⁹, jejímiž zakládajícími členy se stalo 16 členských států NATO a 9 bývalých členů Varšavské smlouvy²⁰. V průběhu následujících dvou let se z NACC stala plně funkční a dynamická organizace, která na svých summitech zahrnovala mimo jiné obecná politická a bezpečnostní témata nebo široký okruh konkrétních konzultací, které se týkaly praktických problémů. Například se konzultovalo přebudování a sladění svých systémů se systémy NATO, nejrůznější aspekty strategie, konverze vojenské výroby, demokratické koncepce vztahů mezi civilními a vojenskými institucemi či koordinace leteckého provozu mezi civilními a vojenskými orgány. Členové NACC se také mohli účastnit ekologických a vědeckých programů NATO (Fidler – Mareš 1997: 225 – 226). A právě kvůli dobře fungující organizaci NACC, spokojenosti všech členů NATO a

¹⁹ Dále jen NACC.

²⁰ Bývalí členové Varšavské smlouvy a zároveň zakládající členové NACC jsou Bulharsko, Československo, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a SSSR. Po rozpadu SSSR se k NACC připojily všechny jeho bývalé svazové republiky (Fidler – Mareš 1997: 225).

zejména díky administrativě Billa Clintona vznikl projekt pro hlubší spolupráci – Partnerství pro mír, který předznamenával posun v názoru směrem k přijetí postkomunistických států do Severoatlantické aliance.

Program Partnerství pro mír²¹ vznikl na přání řady států účastnících se práce NACC, pro které ale tato organizace nebyla dostatečnou zárukou bezpečnosti a jejichž cílem bylo plné členství v NATO. Oficiálně byl tento program spuštěn 10. – 11. ledna 1994. Partnerství pro mír mělo sloužit jako bezodkladný a praktický program, který přetváří vztahy mezi NATO a zúčastněnými státy. Program prohluboval již vzniklou spolupráci v organizaci NACC a předpokládal společné nasazení sil v rámci mezinárodních akcí OSN nebo OBSE. Aby se státy mohly stát členy PfP, musely ratifikovat tzv. Rámcový dokument, kterým se příslušná země zavazovala chovat dle demokratických principů, mezinárodního práva a v neposlední řadě také dle Charty OSN (NATO 2013b). Za Českou republiku připojil svůj podpis tehdejší premiér Václav Klaus. Cílem celého programu bylo posílení vazeb mezi partnerskými státy a aliancí, zvýšení operativnosti programu a zejména možnost partnerských států prakticky se podílet na fungování Severoatlantické aliance (Fidler – Mareš 1997: 229).

V roce 1996 Klausův kabinet znovu obhájil své postavení, ačkoliv pouze jako menšinová vláda s 99 poslanci z 200 možných. Ihned po volbách začal vládní kabinet společně s Ministerstvem zahraničních věcí pracovat na intenzivní přípravě vstupu státu do Severoatlantické aliance. A právě i rok 1996 byl zlomový v přístupu NATO k partnerským státům. Aliance se rozhodla zahájit intenzivní rozhovory o přístupu některých partnerských zemí do NATO. Obzvláště „horkými“ kandidáty byly Česká republika, Polsko a Maďarsko (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 1999: 2 – 3). Nicméně konečné a oficiální rozhodnutí padlo až na madridském summitu 8. července 1997, kde se členské státy NATO dohodly, které

²¹ Ve zkratce PfP – Partnership for Peace.

země přizvou k přístupovým rozhovorům. Jak česká diplomacie správně očekávala, tak Česká republika byla oficiálně přizvaná k jednání o vstupu do Severoatlantické aliance. Tato jednání úspěšně proběhla v druhé polovině roku 1997. Posléze následovala ratifikace v parlamentu ČR a v parlamentech všech členských států aliance. Oficiálně se Česká republika stala součástí NATO 12. 3. 1999 společně s Polskem a Maďarskem. Česká diplomacie slavila úspěch. Podařilo se jí splnit svoji první a zásadní strategii zahraniční politiky a zároveň se jí podařilo získat efektivní bezpečnostní záruku své existence (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 1999: 21).

5.1.3. Vybrané strategie zahraničních politik ČR v NATO

Strategie zahraniční politiky České republiky se v rámci této multilaterální organizace soustředila na potírání terorismu. Ačkoliv přímé teroristické akce na území České republiky jsou spíše výjimečným jevem, tak se Česká republika společně s NATO snaží co nejefektivněji reagovat na tuto hrozbu. Český stát se v rámci své zahraniční strategie podílí na činnosti ISAF²² pod vedením NATO a snaží se potírat šíření terorismu v mezinárodním prostoru. Aktivita České republiky je v této problematice podkopávána působením řadou extrémistických a v některých krajních případech i násilnými teroristickými aktivitami. Nicméně jejich dopad na zahraniční strategii a fungování NATO není příliš velký. Hlavně díky efektivní strategii vypracované v strategickém konceptu Severoatlantické aliance je NATO, potažmo i Česká republika, schopna zabraňovat šíření terorismu a zbraní hromadného ničení ve světě (Mareš 2004: 31 – 32).

Jednou ze základních strategií české zahraniční politiky v rámci aliance je zvládání celého spektra krizí ve všech stádiích, od prevence až

²² ISAF (International Security Assistance Force) je vojenskou misí vedenou v Afghánistánu pod vedením Severoatlantické aliance ustanovenou Radou bezpečnosti OSN a namířenou proti teroristické organizaci Taliban. Cílem této mise je zničení této organizace a snížení rizika hrozby teroristického útoku v euroatlantickém prostoru (ISAF 2010).

k post-konfliktní obnově. V tomto procesu ČR podporuje rozvoj schopností nezbytných pro vedení operací ve vzdálenějších oblastech, posilování integrovaného civilně-vojenského plánování nebo také podporuje v rámci své strategie prohlubování spolupráce se svými partnery z řad států či mezinárodních organizací. Česká republika se dále snaží svou strategií zahraničních politik zabránit kybernetickým útokům, chce pokračovat v posilování schopností aliance v oblastech, jako jsou boj proti terorismu, v zajišťování energetické bezpečnosti. Česká republika mimo jiné chce, aby si Severoatlantická aliance udržela schopnost efektivního a rychlého rozhodování (Vláda ČR 2011: 7 - 8).

5.2. Evropská unie

5.2.1. Obecná definice Evropské unie

Evropská unie bývá velmi často označována jako specifický útvar. Tento útvar je také pojmenováván výrazem *sui generis*, což znamená, že je svým uspořádáním jedinečným a neopakovatelným celkem. V podstatě se zde nejedná o mezinárodní organizaci, ani o federativní či konfederativní státní útvar, ale jde zde o zcela nový fenomén. Tato organizace, která je vázána na rámec daný smluvními dokumenty, má velmi otevřený a proměnlivý charakter, jelikož zde velmi často dochází ke kvantitativním a kvalitativním změnám. Kvantitativní změny představují rozšiřování útvaru na další členské státy a kvalitativní změnou se rozumí prohlubování kompetencí tohoto specifického státního útvaru (Fiala – Pitrová 2009: 13).

Obecně je tedy Evropská unie nadnárodní organizace evropských států²³, která byla založena za účelem rozvoje hospodářské spolupráce a integrace členských států této organizace. Evropská Unie je také velmi často definována pojmem ekonomické integrace. Tímto termínem je chápán proces systematického odstraňování obchodních překážek

²³ Členové Evropské Unie. Viz tabulka 2.

minimálně mezi dvěma státy a zároveň je tím chápáno prohlubování mechanismu ekonomické spolupráce a koordinace mezi nimi. Ekonomická integrace má různé stupně prohloubení spolupráce²⁴ – Zóna volného obchodu, Celní unie, Volné trhy, Společné trhy, Měnová unie, Ekonomická unie, Politická integrace (Keřkovský – Keřkovská 1999: 4 – 6).

Evropská unie se zasloužila o zachování míru, stability a prosperity na evropském kontinentě. Hlavním ekonomickým motorem organizace je společný jednotný trh, který umožňuje volný pohyb kapitálu, služeb, zboží a osob. Hlavním cílem Unie je tento zdroj rozvíjet a prohlubovat svou spolupráci. Mimo jiné jedním z hlavních cílů Evropské unie je dodržování základních lidských práv a svobod, a to jak v rámci Unie tak i celosvětově. Dále se Unie na svém území snaží zajistit lidskou důstojnost, svobodu, demokracii a rovnost. Unie se neustále rozvíjí a rozšiřuje, a proto se snaží, aby její řídicí orgány byly transparentní a spravedlivé (Evropa 2014b).

5.2.2. Analýza vstupu České republiky do Evropské unie

Po splnění prvního vytyčeného cíle strategie zahraničních politik České republiky, tedy po vstupu do Severoatlantické aliance, čekal na českou diplomacii a zahraniční politiku další velmi důležitý milník – vstup do Evropské unie, a tím pádem dovršení hlavního cíle zahraniční politiky, začlenění republiky do struktur organizací západního světa. Ještě před zahájením přístupových negociací Evropskou komisí s potenciálními členskými zeměmi byly v první polovině devadesátých let zahájeny různé způsoby prohlubování vztahů.

Prvním prohloubením vztahů mezi Evropskou unií a Českou republikou, potažmo státy střední a východní Evropy, bylo spuštění

²⁴ Jelikož v této práci není dostatečný prostor pro vysvětlení rozdílů v typech integrace, tak nám to pomůže rozlišit tabulka. Viz příloha Tabulka 3.

programu PHARE²⁵ v roce 1990, který si kladl za cíl finančně pomoci kandidátským zemím při jejich hospodářské obnově státu. Tento program představoval první sblížení tehdy ještě Evropského společenství s kandidátskými zeměmi (Fiala – Pitrová 2009: 154). Společně s finanční pomocí docházelo k zintenzivnění vztahů s jednotlivými kandidátskými zeměmi. Dalším důležitým milníkem v zintenzivňování vztahů se státy střední a východní Evropy²⁶ byl jednoznačně Kodaňský summit konaný v roce 1993. Na tomto summitu Evropská komise předložila dokument nesoucí název *Směrem k užší spolupráci se zeměmi SVE*, ve kterém byla specifikována přístupová kritéria pro splnění vstupu do unie. Mezi kritérii se například objevilo – kandidátská země musí dosáhnout stability institucí zaručujících demokracii, zajistit základní lidská práva a svobody a musí respektovat a chránit národnostní menšiny. Kandidátské státy také musí disponovat fungujícím tržním hospodářstvím a musí být schopni konkurence v rámci prostoru unie. Důležitou podmínkou vstupu bylo zejména právní kritérium, tedy schopnost převzít existující legislativu Evropského společenství, potažmo unie (Fiala – Pitrová 2009: 155 – 156). Summit Evropské rady konaný v Kodani zásadně změnil povahu přístupových strategií. Již zde nebylo otázkou, zda se rozšíření uskuteční, ale kdy se tak uskuteční a jakým způsobem (Marek – Baun 2010: 32).

Po Kodaňském summitu následovalo období mírného ochlazení vztahů, které vyvrcholilo tlakem některým kandidátským zemím na EU v podobě podání oficiálních přihlášek na unijní členství²⁷ a tlakem Clintonovy administrativy na Evropskou unii, aby urychlila integrace postkomunistických zemí (Marek – Baun 2010: 33). Unie ve sledu událostí vydala v roce 1995 tzv. bílou knihu, která představovala

²⁵ Program PHARE (Pologne – Hongrie Assistance a la reconstruction des economies) byl zřízen jako finanční pomoc při hospodářské obnově Polska a Maďarska. Nicméně byl rozšířen na všechny státy střední a východní Evropy (Fiala – Pitrová 2009: 161).

²⁶ Dále jen SVE.

²⁷ První svou žádost ze zemí SVE podalo Maďarsko 31. března 1994, následované Polskem 5. dubna 1994. I ostatní země SVE, včetně České Republiky, připravovaly podání svých přihlášek (Marek – Baun 2010: 33).

zprehlednění úkolů spojených se vstupem kandidátských zemí do společného trhu. Kniha byla dokumentem obecného charakteru, který měl sloužit jako vodítko k vypracování konkrétních harmonogramů přibližování kandidátských zemí k unii (Fiala – Pitrová 2009: 161). V souladu s tím česká vláda přijala Bílou knihu pro podporu své dlouhodobé snahy o dosažení souladu české legislativy s komunitárním právem EU. Po přijetí Bílé knihy vláda započala s prací harmonizace domácí legislativy s cílem dosáhnout plnou kompatibilitu s legislativou Evropského společenství, potažmo s Evropskou unií (Marek – Baun 2010: 35).

Následně byl společenstvím přijat Strukturovaný dialog jako poslední hlavní nástroj před přijetím přelomové Agendy 2000. Strukturovaný dialog měl za účel prohloubení vzájemných kontaktů nad rámec daný asociačními smlouvami. Zejména dialog pojednával o frekvenci setkávání představitelů jednotlivých vlád a jejich členů rozdělených dle resortů a představitelů Unie, kvůli prohloubení vztahů a zintenzivnění kontaktu kandidátských zemí s Unií. Na těchto pravidelných setkáních se řešila problematika týkající se stavu a pokroku integračního procesu a stavu a pokroku slazení legislativy kandidátské země s Unií (Fiala – Pitrová 2009: 164).

Dokument Agenda 2000 vydaný Evropskou komisí znamenal zásadní přelom v předvstupních strategiích kandidátských zemí. Hlavní úkoly tohoto dokumentu byly přijetí práv a povinností vyplývajících z *acquis*²⁸ pro kandidátské země, a tím pádem slazení národní legislativy s tou unijní. Dále ve snaze odstranit problémy s komunikací tento dokument navrhoval zesílení předvstupní strategie, a to takovým způsobem, aby byla kandidátským zemím umožněna účast na programech Společenství. Tato účast se zajistila klíčovou částí tohoto

²⁸ *Acquis* Evropské unie představuje veškerou platnou legislativu, která byla přijata v Evropské unii. Zahrnuje právo Evropského společenství, tedy prvního pilíře EU a také všechny legislativní úkony přijaté v rámci druhého a třetího pilíře (Had 2006: 23).

dokumentu tzv. Partnerství pro vstup. (Fiala – Pitrová 2009: 164). Toto partnerství se s kandidátskými zeměmi uzavíralo formou bilaterálních smluv, avšak přitom bylo projednáváno a realizováno v multilaterálním rámci. Smyslem Partnerství pro vstup je poskytnout kandidátským zemím rámec řady politických opatření, které usnadní postup dané země v přípravě členství do Unie. V případě České republiky bude Partnerství pro vstup zahrnovat mimo jiné tyto programy – Národní program pro převzetí acquis, Společné hodnocení priorit ekonomické politiky, Pakt proti organizovanému zločinu a materiál mapující cestu k vnitřnímu trhu (ISAP 2011).

Součástí Partnerství pro vstup také byly posudky Evropské komise a hodnocení Rady, kde daná kandidátská země musí projevit zlepšení. Ačkoliv byla Česká republika hodnocena jako jedna z nejlépe připravených kandidátských zemí, tak na základě hodnocení musela vláda ČR zapracovat na následující problematice – posílit zákony zaručující svobodu tisku, zajistit všem svobodný přístup k státním institucím, koordinace ekonomických politik s cílem přijetí euroměny a s tím související vyhýbání se nadměrným deficitům státního rozpočtu, pokračovat v politice modernizace státní správy, zlepšit fungování soudního systému, posílit instituce spravedlnosti a vnitra, posílit instituce pro jadernou bezpečnost, reformovat celní a daňovou správu a posílit administrativu pro potravinovou kontrolu. K zajištění těchto změn a k posílení problémových oblastí sloužily finance získávané z programu PHARE. Finanční podpora byla vázána na výsledek pravidelných hodnocení pokroku v aplikaci legislativy Evropské unie (ISAP 2011).

Dne 30. března 1998 byly oficiálně zahájeny přístupové rozhovory mezi Českou republikou a Evropskou unií. Přístupová jednání byla rozdělena do dvou hlavních etap. První etapa, kterou vláda ČR zahájila již den po oficiálním zahájení přístupových rozhovorů, byla fází tzv.

screeningu²⁹. Tato etapa se soustředila na porovnávání legislativy EU s národní legislativou v jednotlivých oblastech. Hlavním úkolem screeningu tedy byla identifikace problémových oblastí legislativy. Na základě screeningu byla poté evropská legislativa rozdělena na normy, jež byla kandidátská země schopna bez problému převzít, na normy, které kandidátská země byla schopna převzít do okamžiku vstupu a konečně na normy, které byla daná země schopna převzít do okamžiku tzv. přechodného období³⁰. Tato první fáze byla oficiálně ukončena roku 1999. Nicméně se ještě konal tzv. dodatečný screening, který reflektoval legislativu EU přijatou až po skončení první etapy (Marek – Baun 2011: 39 – 40).

Výsledky screeningu první etapy sloužily jako podklad pro etapu druhou, kterou představovalo již samostatné vyjednávání o specifických podmínkách naplnění jednotlivých kapitol *acquis*. Druhá fáze byla zpřístupněna pouze zemím užší skupiny, tzv. lucemburské skupině³¹, kam mimo jiné patřila i Česká republika. Jednání byla specificky zaměřena na tzv. přechodná období, o které mohla zažádat jak kandidátská země, tak i vyjednávací tým Unie. Přechodná období se týkala i České republiky a to zejména v oblastech volného pohybu osob a kapitálu, kde se EU obávala velkého přílivu levné pracovní síly na svůj trh a trvala na maximálně sedmiletém přechodném období pro nové členské země. Česká republika s tímto rozhodnutím nesouhlasila, ale v obdobném duchu si prosila přechodné období pro oblast volného pohybu osob a kapitálu z obav, že by bohatší cizinci mohli rychle skoupit tamní nemovitosti. Další velmi významné přechodné období bylo vyjednáno v oblasti zemědělství a regionální politiky. V této problematice

²⁹ Pro potřeby screeningu bylo *acquis* rozděleno dle oblastí do 31 kapitol, o kterých se vyjednávalo (Zenkner 2013).

³⁰ Přechodné období pro kandidátské země představovalo možnost, že se evropská legislativa nevztahuje na danou zemi ihned po vstupu do unie, ale až po vypršení dojednané časové lhůty (Marek – Baun 2011: 40).

³¹ Do lucemburské skupiny patřily země, které byly vyhodnoceny Komisí, jako nejlépe připraveny. Mezi tyto země tedy patřily Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Estonsko a Kypr (Zenkner 2013).

se EU snažila omezit rozpočtový dopad tím, že nové členské země neměly dostávat přímé platby pro zemědělce v plné výši ihned po vstupu, ale měly narůstat fázovým způsobem, až se během deseti let vyrovnají s příspěvkem stávajících členů. S tímto také ČR nesouhlasila, přesto znovu přechodné období platilo a v důsledku toho v Praze probíhaly masové demonstrace zemědělců (Marek – Baun 2011: 41 – 42).

V souvislosti s vývojem přístupových negociací, EU reflektovala významnou překážku pro vstup většího počtu nových členů, kterou odstranila Smlouvou z Nice s konečnou platností přijatou 26. února 2001. Tato smlouva upravila rozhodování v rámci unijních institucí takovým způsobem, že Evropská unie o 25 či více členech mohla efektivně fungovat, protože z předchozí Amsterdamské smlouvy vyplývalo, že rozšíření EU o více jak pět nových členů nebude možné bez institucionální reformy, kterou právě zajistila Smlouva z Nice (Zenkner 2013).

Touto změnou se odstranila poslední překážka pro přijetí větší skupiny nových členů, a tak unie na svém summitu v Laekenu v prosinci 2001 ustanovila tzv. laekenskou skupinu³². Unie na summitu také oznámila, že je „odhodlána ukončit přístupová jednání s kandidátskými zeměmi, které jsou na to připraveny, do konce roku 2002 tak, aby se mohly zúčastnit voleb do Evropského parlamentu v roce 2004 jako plnoprávní členové“ (Council of Europe 2001: 4). Vstupní jednání s laekenskou skupinou byly oficiálně ukončeny na summitu Evropské rady v Kodani 12. a 13. prosince 2002³³, kde také byly dokončeny zbývající problémové kapitoly v slazení legislativy a také zde byla dořešena alokace finančních prostředků na období let 2004-2006.

³² Touto skupinou EU nahradila tzv. lucemburskou skupinu. Laekenská skupina tedy byla složena z kandidátských zemí, které jsou připraveny na vstup do EU. Mezi tyto země patřily Kypr, Malta, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Polsko, Česká republika, Slovenská republika a Slovinsko (Council of Europe 2001: 4).

³³ V případě České republiky negociace pokračovaly až do konce ledna 2003 (Marek – Baun 2011: 43).

Evropská rada zde potvrdila, že se kandidátské země připojí k EU 1. května 2004 po podpisu a ratifikaci přístupové smlouvy. Přístupová smlouva byla předána k připomínkám Komisi, Evropskému parlamentu a Radě ke schválení a následně musela být podepsána představiteli všech členských a kandidátských zemí. Tak se také stalo 16. dubna 2003 v Athénách. Posledním krokem vstupu kandidátské země do EU byla ratifikace přístupové smlouvy v parlamentech kandidátských zemích (Marek – Baun 2011: 43).

Ratifikace Smlouvy o přístupu byla většinou v kandidátských zemích přijata parlamentní formou. Nicméně Česká republika, poprvé ve své historii, tuto parlamentní cestu nahradila formou referenda. „Jelikož v českém právním řádu neexistoval rámcový zákon o celostátním referendu, bylo nutno přijmout úpravu formou zvláštního ústavního zákona, neboť podle čl. 2. odst. 2 Ústavy může pouze ústavní zákon stanovit, kdy a jak bude lid vykonávat moc přímo“ (Marek – Baun 2011: 43). Na základě toho byl přijat ústavní zákon o referendu a přímo samotné referendum proběhlo 13. a 14. května 2003. Referendum následně skončilo s kladným výsledkem, kdy 77,33% obyvatelstva hlasovalo pro vstup do EU. Účast v referendu ale byla pouhých 55%. Na základě referenda proběhla ratifikace smlouvy v parlamentu a Česká republika se stala oficiálním členem Evropské unie 1. května 2004 (Europa 2014c).

5.2.3. Vybrané strategie zahraničních politik ČR v EU

Jeden z prvních cílů zahraniční politiky v rámci Evropské unie byl pro českou vládu příprava a vstup do schengenského prostoru Evropské unie. Vstup do Schengenu byl naplněn 21. prosince 2007 a předcházela mu intenzivní desetiletá příprava slazení národní legislativy s evropským *acquis*. Zlomovým bodem v přípravách vstupu do Schengenu byl rok 2003, kdy vláda Vladimíra Špidly přijala tzv. Schengenskou strategii, ve

kteřé definovala cíle, které musejí být naplněny, aby ČR mohla vstoupit do této bezcelní unie. Následně byla tato strategie postupně aktualizována s ohledem na stávající vývoj (Machotková 2013).

Přijímání schengenských pravidel proběhlo v ČR ve dvou fázích. První fáze proběhla při samotném vstupu ČR do EU, kdy republika přijala většinu pravidel týkajících se bezcelní unie. Kromě účasti na společné vízové politice začala Česká republika plnit požadavky týkající se – překračování vnějších hranic, povinnosti dopravců, vzájemné spolupráce v trestních věcech, boj proti nelegálnímu obchodu s omamnými a psychotropními látkami, výměna informací o střelných zbraních a ochrana osobních údajů. Po slazení výše zmíněné legislativy přišla na řadu druhá fáze, která proběhla již při samotném vstupu ČR do Schengenu. Těsně před samotným vstupem dne 1. září 2007 získala Česká republika možnost využívat Schengenský informační systém, který je díky zrušení hranic mozkiem celé bezcelní unie. Následně samotným vstupem do Schengenu započala druhá fáze. Česká republika v druhé fázi přebrala zbývající část pravidel, které se týkají – překračování vnitřních hranic, krátkodobých a dlouhodobých víz, podmínek pro pohyb a pobyt občanů třetích zemí, přeshraniční spolupráce policejních jednotek, Schengenský informační systém (Machotková 2013). Implementováním těchto pravidel do národní legislativy se Česká republika 21. prosince 2007 stala oficiálním členem evropské bezcelní unie³⁴ a zajistila tak volný pohyb kapitálu, služeb a občanů ve všech státech Evropské unie, jež jsou součástí bezcelní unie. Mimo jiné tím také byla naplněna první priorita zahraniční politiky v rámci Evropské unie.

Po vstupu České republiky do Evropské unie se její zahraniční strategie a i strategie nových členských států, soustředila na Lisabonskou

³⁴ V souvislosti s tím byly v den vstupu ČR do Schengenu odstraněny pasové kontroly na vnitřních hranicích. Integrace České republiky do schengenského prostoru byla dovršena 30. března 2008, kdy byly zrušeny i pasové kontroly pro lety v rámci bezcelní unie na mezinárodních letištích (Marek – Baun 2011: 44).

strategii přijatou EU v roce 2000. Tato strategie měla za cíl vytvořit z Evropské unie do roku 2010 nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa založenou na znalostech. V důsledku toho Česká republika vypracovala *Národní lisabonský program 2005 – 2008*, jako soubor reforem týkajících se této problematiky (Paličková – Kuchyňková 2013). V národním programu reforem jsou vypracované priority a plánovaná opatření ČR v makroekonomické a mikroekonomické oblasti a politice zaměstnanosti. Reformy obsažené v tomto dokumentu se zejména týkají – stabilizace veřejných financí, zlepšení kvality podnikatelského prostředí, podpory vědy, výzkumu a inovací a zvýšení flexibility na trhu práce (Vláda ČR 2005b: 3 – 4). Poté byla přijata jeho aktualizovaná forma, nesoucí název *Národní program reforem 2008 – 2010*. Tento program se nese v obdobném duchu jako ten předchozí, pouze aktualizuje některé reformy a dává je do souvislosti s aktuálním vývojem.

Následně od roku 2010 slouží národní programy reforem pouze jako kontrola plnění vytyčených strategických cílů zahraniční politiky v rámci Evropské unie. Tyto strategické cíle jsou deklarovány Evropskou unií v dokumentu nesoucí název *Strategie Evropa 2020*. Tato strategie byla přijata v roce 2010 a definuje tři hlavní mechanismy hospodářského růstu (Paličková – Kuchyňková 2013).

Mezi základní priority evropská strategie řadí tzv. inteligentní růst, čímž se myslí propagace znalostí, inovací, vzdělávání a digitální společnosti. Dále mezi priority tohoto dokumentu můžeme zařadit tzv. udržitelný růst. Ten je chápán ve smyslu, aby byla produkce méně náročná na zdroje a v rámci EU vznikla podpora konkurenceschopnosti. Jako poslední pilíř strategie je deklarován tzv. inkluzivní růst. Ten představuje vyšší míru participace na trzích práce, získávání dovedností a boj proti chudobě. V souvislosti s tímto strategickým dokumentem, vláda ČR stanovila národní cíle, které chce splnit. Mezi deklarovanými cíli například nalezneme – dosažení celkové míry zaměstnanosti ve výši

75%, cíl týkající se investic do vědy, výzkumu a vývoje v celkové výši 2,7% HDP, cíl v poměru vysokoškolsky vzdělaných občanů ve věku 30-34 let ve výši 32% a cíl poměru žáků opouštějících předčasně vzdělávací instituce ve výši 5,5 %. Mimo jiné se vláda v rámci svých opatření zavázala, že do roku 2020 dojde k úspoře primárních energetických zdrojů. Dále v roce 2012 vláda Petra Nečase stanovila priority týkající se aktuální agendy jednotného trhu EU. V této problematice považuje za nejdůležitější dokončení jednotného trhu v klíčových oblastech. V oblasti volného pohybu osob prosazuje zejména výraznější snižování počtu regulovaných profesí, zjednodušení uznávání odborných kvalifikací. ČR považuje v sektoru služeb za prioritní implementaci směrnice o službách, takovým způsobem, aby došlo k její liberalizaci. V neposlední řadě se ČR zasazuje o vytvoření jednotného digitálního trhu a jednotného energetického trhu (Paličková – Kuchyňková 2013).

Z výše získaných informací o vstupu České republiky do Severoatlantické aliance a Evropské unie bych konstatoval, že došlo k naplnění prioritních strategií české zahraniční politiky. Vstupem Česka do NATO republika získala dostatečnou garanci zajištění vnější bezpečnosti, což byl jeden ze základních cílů české zahraniční strategie. Dále vstupem České republiky do Evropské unie došlo k zajištění demokratických institucí ve státě. Tudíž došlo k naplnění další prioritní strategie. Česká republika se těmito vstupy začlenila do struktur západního světa. Začlenění do struktur západního světa byla hlavní prioritou České republiky v rámci mezinárodních vztahů, která tedy byla úspěšně naplněna, a proto dle mého názoru a dle výše uvedených informací mohu potvrdit naplnění prioritních cílů české zahraniční politiky.

6. Bilaterální spolupráce s USA

Spojené státy americké jsou pro Českou republiku velmi významným zahraničním partnerem. Na důležitost spolupráce se Spojenými státy lze nahlédnout z několika pohledů. Prvním a zásadním pohledem je, že Česká republika jako stát, který byl součástí východního bloku a svou velikostí je odkázaný na mezinárodní spolupráci, bere Spojené státy jako garanta zajištění bezpečnosti v globálním mezinárodním systému. Spolupráce s takto významným strategickým spojencem pomáhá ukotvit Českou republiku do struktur západního světa, což mimo jiné je jeden ze základních cílů české zahraniční politiky. Dalším pohledem je, že Česká republika rozvíjela svou bilaterální spolupráci se Spojenými státy jako součást předvstupní strategie do důležitých mezinárodních organizací zajišťujících bezpečnost a ukotvení v západních strukturách. Zejména dobré vztahy prezidentů Václava Havla a Billa Clintona měly velký a pozitivní vliv na vstup České republiky do Severoatlantické aliance a posléze do Evropské unie

V neposlední řadě zde také máme ekonomické hledisko. Již v průběhu devadesátých let se hospodářské a obchodní styky obou zemí dostaly na velmi vysokou úroveň. Spojené státy berou Českou republiku jako stabilního obchodního partnera a v této bilaterální spolupráci tedy nevidí žádné politické či ekonomické překážky. Další rozvíjený sektor spolupráce mezi USA a ČR se týká problematiky výzkumu a vývoje. Pro Českou republiku je tento typ spolupráce velmi významný, jelikož z hlediska technologického pokroku mají Spojené státy České republice co nabídnout a spolupráce v tomto odvětví může přinést kladné výsledky jak v oblasti civilního výzkumu a vývoje, tak i v oblasti vojenské spolupráce (U.S. Department of State: 2014). Na oblast vojenské spolupráce se posléze zaměřím, jelikož vojenská spolupráce se Spojenými státy naplňuje jeden ze základních cílů české zahraniční politiky – zajištění vnější bezpečnosti republiky. V rámci vojenské

spolupráce se budou soustředit na vyjednávání mezi oběma vládami o radarové základně v Brdech.

6.1. Ekonomická spolupráce ČR s USA

Spojené státy americké patří k tradičním obchodním partnerům České republiky v rámci její novodobé historie. Spojené státy jsou pro Českou republiku čtrnáctým největším obchodním partnerem a třináctým největším exportním trhem. V rámci této spolupráce pak jsou Spojené státy jedenáctým největším importním trhem do České republiky. Tyto informace bych potvrdil tabulkou o vzájemné obchodní spolupráci³⁵ (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2014).

Mezi Českou republikou a Spojenými státy byly v rámci ekonomické spolupráce uzavřeny investiční smlouvy. Na základě těchto smluv se ze Spojených států stal jeden z hlavních investorů na český trh. Mezi hlavními rozvíjenými sektory ekonomické spolupráce můžeme nalézt automobilový průmysl, vzdělávací a výzkumný sektor, energetický sektor, sektor informačních technologií, zdravotnictví a zemědělský sektor. Česká republika se také účastní bezvízového programu Spojených států, který umožňuje státním příslušníkům zúčastněných zemí cestovat za pracovními, či turistickými účely v maximální délce devadesáti dnů bez nutnosti získání víza. Tento program byl spuštěn pro lepší ekonomickou propojenost a pro prohloubení vztahů České republiky a Spojených států amerických (U. S. Department of State 2014).

6.2. Radarová základna v Brdech

S prvním reálným projektem o protivzdušné obraně euroatlantického prostoru přišel americký prezident Bill Clinton již v roce 1993. Následně jeho plán znovu potvrdil nástupce Clintona prezident George Bush. Cílem celého projektu měla být komplexní protivzdušná

³⁵ Vzájemná obchodní spolupráce viz Tabulka 4 v příloze.

obrana, která měla bránit USA a jejich spojence proti raketám, které mohou nést zbraně hromadného ničení. Hlavními impulsy vzniku tohoto projektu byly raketové zkoušky mezikontinentálních střel Íránu a Severní Koreji, které v roce 2006 donutily Spojené státy k předčasnému spuštění doposud nedokončeného protiraketového systému (BBC 2009).

Celý systém protivzdušné obrany měl fungovat na základně strategického rozmístění radarových základen v euroatlantickém prostoru, které měly v koordinaci se satelity zaměřit nepřátelskou střelu a navést na ni svou obrannou raketu z raketových odpališť vybudovaných zejména v severní Americe³⁶ (BBC 2009).

Na základě vypracované strategie měla být radarová základna pro ochranu zejména Evropy a Izraele umístěna v České republice, explicitně ve vojenské oblasti v Brdech. Díky této strategii americká vláda v roce 2007 oficiálně požádala českou vládu o umístění radaru v Brdech. Následně po informační osvětě se v obcích v blízkosti vojenského újezdu v Brdech zvedla vlna odporu, která vyvrcholila vznikem občanského hnutí bojícího proti americkému protiraketovému radaru, a tímto hnutím byly následně pořádány demonstrace většího či menšího měřítko. V roce 2007 se proti tomuto programu ostře ohradila Ruská federace, která hrozila, že jestli dojde k vybudování tohoto systému, tak podnikne odvetné kroky. Přesto vláda České republiky nebrala v potaz toto varování a v roce 2008 došlo ke schválení hlavní česko-americké smlouvy o vybudování radaru v Brdech. Tuto smlouvu podepsali ministři zahraničí obou zemí, za ČR ji podepsal Karel Schwarzenberg a za USA Condoleezza Riceová. Následně v součinnosti s tím česká vláda schválila smlouvu SOFA³⁷, která měla za úkol určit podmínky pobytu amerických vojáků v České republice. Tato smlouva byla poté podepsána v Londýně.

³⁶ Raketové základny jsou již umístěny na Aljašce, na Vandenbergově základně v Kalifornii. Protiraketové střely jsou též umístěny na lodích a ponorkách amerického námořnictva. Raketové odpaliště mělo být vybudováno i v Polsku (iDnes 2009).

³⁷ Takzvaná Deklarace o strategické spolupráci (iDnes 2009).

Za českou stranu ji podepsala ministryně obrany Vlasta Parkanová a za americkou stranu její americký protějšek Robert Gates. V rámci této problematiky byla v roce 2008 ještě podepsána tzv. rámcová dohoda, která umožňovala zapojení českých vědeckých a průmyslových subjektů do vývoje protiraketového systému. Tuto rámcovou dohodu podepsali první náměstek ministryně obrany Martin Barták a šéf americké agentury pro protiraketovou obranu Henry Obering (iDnes 2009).

Nicméně 17. března 2009 úřadující Topolánkova vláda stáhla smlouvy k radaru z Poslanecké sněmovny, protože neměla dostatečnou většinu k ratifikaci těchto smluv. Následně po pádu Topolánkovy vlády vznikla úřednická vláda Jana Fischera, která ale oznámila, že ratifikaci těchto smluv nechá na vládu, která svůj mandát dostala od občanů v rámci řádného volebního procesu (iDnes 2009). Avšak v roce 2009 úřadující americký prezident Barack Obama oznámil, že Spojené státy ustupují od projektu protiraketové obrany v Evropě včetně vojenského újezdu v Brdech, jelikož tento program již nepovažují za perspektivní (Votápek 2009).

Dle analytika mezinárodních vztahů a bývalého generálního konzula v Moskvě ustoupení od projektu „neznamená, že jsme se ocitli v mocenském vakuu, které může Moskva jen tak zaplnit. Jsme členy NATO a EU, a to by měla být dostatečná záruka naší bezpečnosti“ (Votápek 2009). Já osobně s tímto názorem plně souhlasím. Ačkoliv odstoupení od výše zmíněných smluv může znamenat určité ochlazení vztahů mezi ČR a USA, tak to ale dozajista neznámá vyloučení České republiky ze struktur západního světa a přímě ohrožení vnější bezpečnosti státu, protože jsme nadále členy Severoatlantické aliance a členy Evropské unie, která je velmi důležitým zahraničním a obchodním partnerem Spojených států.

6.3. Spolupráce ČR a USA v jaderné energetice

V březnu roku 2014 došlo k dohodě mezi vládou České republiky a vládou Spojených států k podepsání dohody o spolupráci v civilním výzkumu a vývoji v oblasti jaderné energetiky. „Česká republika vítá uzavření dohody o spolupráci v mírovém výzkumu a vývoji jaderné energetiky, která tvoří rámec pro spolupráci mezi oběma zeměmi především se zaměřením na pokročilé technologie a zlepšení jejich bezpečnosti a efektivity, jakož i na nakládání s použitým jaderným palivem a odpady“ (Mládek cit. dle Investiční web 2014). V rámci této dohody dojde také k vytvoření Centra pro civilní a jaderné plánování v Praze s cílem usnadnit a koordinovat tuto činnost. Tato smlouva byla také podepsána v rámci prohlubování vzájemných bilaterálních vztahů, usnadnění investiční expanze a v rámci vzájemné spolupráce českých a amerických univerzit³⁸(the White House 2011).

Z výše uvedených informací o bilaterální spolupráci České republiky se Spojenými státy bych konstatoval, že tato spolupráce napomáhá k dosažení základního cíle české zahraniční politiky a to k ukotvení ČR ve strukturách západního světa. Ačkoliv zde můžeme nalézt ochlazení společných vztahů v podobě neuskutečněného projektu radarové základny v Brdech, tak dle mého názoru tato skutečnost nemá dlouhodobý vliv na postavení České republiky v mezinárodním prostoru. Jelikož je Česká republika již ukotvena ve strukturách mezinárodních organizací západního světa, tak si myslím, že toto odstoupení upadne v rámci několika let do zapomnění a nenaruší to vzájemné vztahy ČR s USA, potažmo i s celým západním světem, ve kterém je Česká republika plnohodnotným členem.

³⁸ V této problematice dojde k užší spolupráci zejména mezi americkou univerzitou Texas A&M a mezi Vysokým učením technickým v Brně, Český vysokým učením technickým v Praze a Západočeskou univerzitou v Plzni (the White House 2011).

7. Závěr

Ve své bakalářské práci na téma Česká zahraniční politika (strategie zahraničních politik ČR od voleb 1996) jsem se z počátku zabýval vlivem vývoje mezinárodního globálního systému utvářeného ve dvacátém století na prioritní strategii české zahraniční politiky. Z uvedených informací jsem zjistil, že vlivem toho, že Česká republika potažmo Československo bylo součástí tzv. komunistického bloku, tak se prioritní strategie české zahraniční politiky soustředila na začlenění České republiky do struktur západního světa zejména kvůli zajištění vnější bezpečnosti země a kvůli zajištění demokratických institucí a principů v zemi. Proto také mohu konstatovat, že moje teze – *Vlivem a vývojem globálního mezinárodního systému se strategie zahraniční politiky České republiky prioritně soustředila na začlenění České republiky do struktur západního světa kvůli ukotvení demokratických principů v zemi a kvůli zajištění bezpečnosti svých obyvatel.* – je pravdivá a Česká republika se vlivem vývoje mezinárodního systému opravdu prioritně soustředila v letech 1996 až 2013 na začlenění do mezinárodních organizací západního světa a poté se snažila aktivně podílet na chodu těchto organizací. Následně jsem v této části ještě popsal, pro potvrzení mé teze, postavení České republiky v současném mezinárodním systému, kde jsem dospěl k názoru, že Česká republika je brána jako plně demokratický stát a plnohodnotný člen západního světa popřípadě západní kultury.

Poté jsem přešel k části své bakalářské práce, kde jsem nejprve vymezil aktéry české zahraniční politiky a jejich pravomoci, které mají značný vliv na formování strategie české zahraniční politiky. Následně jsem se snažil analýzou důležitých vládních dokumentů nalézt kontinuitu, či diskontinuitu vývoje prioritní strategie české zahraniční politiky. Mezi důležité vládní dokumenty jsem zejména zařadil Konceptce zahraniční politiky vydávané vládou a Programové prohlášení vlády. Z výše

uvedených informací jsem dospěl k názoru, že vývoj prioritní strategie české zahraniční politiky je kontinuální. Žádná vláda ČR tento vývoj zásadním způsobem nenarušovala a v podstatě se všechny vlády od roku 1996 do roku 2013 soustředily na naplnění prioritní strategie a to na začlenění České republiky do struktur západního světa. Toto začlenění chtěly vlády České republiky zajistit vstupem do zásadních mezinárodních organizací globálního mezinárodního systému a to tedy vstupem České republiky do Severoatlantické aliance a do Evropské unie. V průběhu naplňování tohoto cíle se strategie kontinuálně rozvíjela a cíle české zahraniční politiky se postupně měnily na aktivní účast České republiky v těchto zásadních organizacích. Touto částí jsem tedy naplnil vytyčený cíl své práce a mohu konstatovat, že vývoj české zahraniční politiky byl kontinuální a v souladu s mojí tezí.

Pro potvrzení tohoto kontinuálního vývoje strategie a pro potvrzení mé teze jsem dále přešel k poslední části své bakalářské práce, kde jsem analyzoval vstupy do Severoatlantické aliance a do Evropské unie. V této části jsem se tedy zaměřil na předvstupní strategie České republiky a popsal jsem celý předvstupní proces. Následně jsem u obou organizací uvedl vybrané strategie uplatňované v rámci dané mezinárodní organizace pro potvrzení kontinuálního vývoje strategie a pro potvrzení mé výše zmíněné teze. V závěru této části mé bakalářské práce jsem se věnoval bilaterální spolupráci České republiky se Spojenými státy americkými. Bilaterální spolupráci mezi ČR a USA jsem popsal pro potvrzení mé teze a zároveň proto, že pro Českou republiku jsou Spojené státy strategicky důležitým partnerem při naplňování cílů české zahraniční strategie. A ačkoliv v průběhu spolupráce mezi těmito dvěma demokratickými státy došlo k vzájemnému ochlazení vztahů kvůli nenaplněnému projektu radarové základny v Brdech, tak mohu konstatovat, že tato skutečnost neměla podstatný vliv na postavení České republiky v mezinárodním systému. A to i proto, že tato událost

proběhla již po naplnění strategických cílů české zahraniční politiky, kdy Česká republika byla brána jako země dodržující demokratické principy a jako plnohodnotný člen západního světa.

Tudíž dle mého názoru utvořeného z informací načerpaných pro napsání této práce konstatuji, že prioritní strategie České republiky byla ukotvení země do struktur západního světa pro zajištění vnější bezpečnosti a pro ukotvení demokratických institucí a principů v České republice. Dále mohu konstatovat, že vývoj této prioritní strategie byl kontinuální, žádná česká vláda ho žádným zásadním způsobem nenarušovala, pouze za dané situace upravila své cíle, které nicméně stále zůstávaly v souladu s nastaveným vývojem strategie české zahraniční politiky. A posléze na základě analýz vstupů České republiky do zásadních mezinárodních organizací mohu konstatovat, že došlo k naplnění této strategie. Myslím si, že další vývoj strategie české zahraniční politiky bude takový, že budoucí vlády České republiky budou usilovat o aktivní účast v rámci zásadních mezinárodních organizací. Nadále vlády ČR budou pokračovat v zajištění vnější bezpečnosti výše zmíněnou aktivní účastí v zásadních mezinárodních organizacích a také si myslím, že nastavená prioritní strategie České republiky se zásadním způsobem nebude měnit.

8. Seznam použité literatury a pramenů:

8.1. Knižní zdroje a dokumenty

Belko, Marián (2007). Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal – Hrabálek, Martin eds., *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces* (Brno: Masarykova univerzita), 73 – 97.

Council of Europe (2001). *Presidency Conclusions: European Council Meeting in Laeken 14 and 15 December 2001* (Strasbourg: Council of Europe).

Drulák, Petr (2003). *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

Fiala, Petr – Pitrová, Markéta (2009). *Evropská Unie* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Fidler, Jiří – Mareš, Petr (1997). *Dějiny NATO* (Praha, Litomyšl: Paseka).

Had, Miloslav (2006). Co je Evropská unie? In: Had, Miloslav – Stach, Stanislav – Urban, Luděk, *Česká republika v Evropské unii členství, přínosy, výzvy* (Praha: Linde), 9 – 27.

Karásek, Tomáš a kol. (2011). *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: Koncepce české zahraniční politiky 2011 – 2017* (Praha: EUROPEUM).

Keřkovský, Miroslav – Keřkovská, Alena (1999). *Evropská Unie historie, instituce, ekonomika a politiky* (Praha: Computer Press).

Krejčí, Oskar (2009). *Geopolitika středoevropského prostoru* (Praha: Professional Publishing).

Marek, Dan – Baun, Michael (2010). *České republika a Evropská unie* (Brno: Barrister & Principal).

Mareš, Miroslav (2004). Členství ČR v NATO z hlediska hrozeb extremismu a terorismu. In: Hloušek, Vít – Pavlačík, Zbyněk eds., *Pět let v NATO* (Brno: Masarykova univerzita v Brně), 17 – 33.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (1999). *Zpráva o zahraniční politice České Republiky* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

Müller, David (2007). Legislativní rámec tvorby české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal – Hrabálek, Martin eds., *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces* (Brno: Masarykova univerzita), 23 – 30.

Rada Evropské Unie (2009). *Evropská bezpečnostní strategie* (Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské Unie).

Vachulová, Klára (2001). *Zpráva o zahraniční politice České Republiky za období od ledna 2000 do prosince 2001* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

Vodička, Karel (2011). Politický systém komunistického Československa In: Vodička, Karel – Cabada, Ladislav, *Politický systém České republiky* (Praha: Portál), 65 – 130.

Vláda ČR (1996). *Programové prohlášení vlády* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (1998a). *Programové prohlášení vlády* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (1998b). *Programové prohlášení vlády* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (2002). *Programové prohlášení vlády* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (2004). *Programové prohlášení vlády České republiky* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (2005a). *Programové prohlášení vlády Jiřího Paroubka (2005)* (Praha: Vláda ČR).

Vláda ČR (2005b). *Národní lisabonský program 2005 – 2008 (Národní program reforem České republiky)* (Praha: vláda ČR).

Vláda ČR (2006). *Programové prohlášení vlády* (Praha: vláda ČR).

Vláda ČR (2007). *Programové prohlášení vlády* (Praha: vláda ČR).

Vláda ČR (2009). *Programové prohlášení vlády ČR* (Praha: vláda ČR).

Vláda ČR (2010). *Programové prohlášení vlády České republiky* (Praha: vláda ČR).

Vláda ČR (2011). *Koncepce zahraniční politiky České Republiky* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

Vláda ČR (2013). *Programové prohlášení vlády České republiky* (Praha: vláda ČR).

8.2. Internetové zdroje:

Aktuálně (2010). *Petr Nečas*. 10. 8. 2010
(http://www.aktualne.cz/wiki/osobnosti/politici/petr-necas/r~i:wiki:252/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=aktualne-wiki, 3. 3. 2014).

BBC (2009). *Q&A: US missile defence*. 20. 11. 2009
(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6720153.stm>, 20. 3. 2014).

Cornell University Law School (2010). *Joint Venture*.
(http://www.law.cornell.edu/wex/joint_venture, 20. 2. 2014).

Česká televize (2002). *V parlamentních volbách zvítězila ČSSD* 16. 6. 2002
(<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/2002/635-v-parlamentnich-volbach-zvitezila-cssd/>, 2. 3. 2014).

Europa (2014a). *EU member countries*. (http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_en.htm, 17. 3. 2014).

Europa (2014b). *Základní informace o Evropské Unii*. (http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm, 18. 3. 2014).

Europa (2014c). *European Union: History 2003*. (http://europa.eu/about-eu/eu-history/2000-2009/2003/index_en.htm, 21. 3. 2014).

Fiala, Luděk (2010). Severoatlantická aliance (NATO). *Novinky*. (<http://tema.novinky.cz/severoatlanticka-aliance-nato>, 2. 3. 2014).

iDnes (2009). *Základní data a chronologie jednání o systému protiraketové obrany*. 17. 11. 2009 (http://zpravy.idnes.cz/zakladni-data-a-chronologie-jednani-o-systemu-protiraketove-obrany-1pq-/domaci.aspx?c=A090917_103900_vedatech_jan, 20. 3. 2014).

ISAF (2010). *About ISAF*. (<http://www.isaf.nato.int/mission.html>, 7. 3. 2014).

ISAP (2011). *Cesta do Evropské unie: Aktivita Evropské unie směřující k přijetí* ČR
(<https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/e9ddd9d56d31b089802566da004d222a?OpenDocument>, 20. 3. 2014).

Komárek, Martin (2009). Jak moc poškodil pád vlády dobré jméno Česka. *iDnes*. 21. 4. 2009 (http://zpravy.idnes.cz/jak-moc-poskodil-pad-vlady-dobre-jmeno-ceska-fei-/zpr_archiv.aspx?c=A090420_171229_kavarna_bos, 2. 3. 2014).

Machotková, Šárka (2013). Vstup ČR do Schengenu. *Euroskop*. (<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>, 22. 3. 2014).

Malá, Veronika – Kopp, Milan – Táborská, Marika (2009). Sněmovna vyslovila nedůvěru vládě Mirka Topolánka. *Český rozhlas*. (http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/562801, 2. 3. 2014).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). *Bilaterální vztahy*. (http://www.mzv.cz/washington/cz/obchod_a_ekonomika/vstup_na_us_trh/bilateralni_vztahy/index.html, 26. 2. 2014).

NATO (2013a). *What is NATO?* (<http://www.nato.int/nato-welcome/index.html>, 1. 3. 2014).

NATO (2013b). *The Partnership for Peace programme*. (http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm, 2. 3. 2014).

NATO (2014). *NATO Member Countries*. 27. 3. 2014 (http://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm, 30. 3. 2014).

ODS (2014). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 1996*. (<http://www.ods.cz/volebni-vysledky/1996-parlamentni>, 25. 2. 2014).

Paličková, Iveta – Kuchyňková, Petra (2013). ČR a EU – vnitřní trh. *Euroskop*. (<https://www.euroskop.cz/9098/sekce/cr-a-vnitri-trh/>, 23. 3. 2014).

Soukup, Jaroslav (2014). ČSSD. *Novinky*. (<http://tema.novinky.cz/cssd>, 25. 2. 2014).

Škochová, Marie (2008). Analýza voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006. *AS CPSSU Plzeň*. (<http://www.e-polis.cz/komparace/297-analyza-voleb-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2006.html>, 27. 2. 2014).

the White House (2011). *Fact Sheet: The United States and Czech Republic: Civil Nuclear Cooperation*. 27. 10. 2011

(<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/10/27/fact-sheet-united-states-and-czech-republic-civil-nuclear-cooperation>, 20. 3. 2014).

Trousilová, Alžběta (2010). Jiří Paroubek. *Novinky*. (<http://tema.novinky.cz/jiri-paroubek>, 27. 2. 2014).

UN (1945a). *Charter of the United Nations: Preamble*. (<http://www.un.org/en/documents/charter/preamble.shtml>, 13. 2. 2014).

UN (1945b). *Charter of the United Nations: The Security Council*. (<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter5.shtml>, 13. 2. 2014).

UN (1945c). *Founding Member States*. (<http://www.un.org/depts/dhl/unms/founders.shtml>, 13. 2. 2014).

U.S. Department of Commerce (2014). *Trade in Goods with Czech Republic*. (<http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c4351.html>, 26. 2. 2014).

U.S. Department of State (2014). *U. S. Relations with the Czech Republic*. 28. 1. 2014 (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3237.htm>, 26. 2. 2014).

Varisco, Andrea Edoardo (2013). Towards a Multi-Polar International System: Wich Prospects for Global Peace? *E-International Relations Students*. 3. 6. 2013 (<http://www.e-ir.info/2013/06/03/towards-a-multi-polar-international-system-which-prospects-for-global-peace/>, 13. 2. 2014).

Vláda ČR (2003). *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006*. (http://www.mzv.cz/_dokumenty/econceptionb.pdf, 22. 1. 2014).

Vláda ČR (1998c). *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. (<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/-koncepte-zahranicni-politiky-ceske-republiky-2156/>, 22. 1. 2014).

Votápek, Vladimír (2009). Jak nám uplavala možnost žít v bezpečí. *iDnes*. 19. 9. 2009 (http://zpravy.idnes.cz/jak-nam-uplavala-moznost-zit-v-bezpeci-dhj-/domaci.aspx?c=A090918_203501_nazory_abr, 20. 3. 2014).

Zenkner, Petr (2013). Vstup ČR do EU. *Euroskop*. (<https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>, 21. 3. 2014).

9. Resumé

This bachelor thesis deals with the international policy of the Czech Republic, in particular with particular strategies of the international policy since the election in 1996. The first part of this bachelor thesis is devoted to the description of the global international system's evolution in order to test the author's research hypothesis: Having considered the influence and the recent development of the global international systems, has the Czech Republic focused on the integration into the western world's structures while seeking somewhat the anchor of the principles of democracy in the country and the national security? In this part, the author strives to prove the direct influence of the development of the international system on the recent development of the Czech international policy strategy. The author also describes the position of the Czech Republic within the current international system.

Next, the author analyses the crucial governmental documents which shape the strategy of the foreign policy strategy. The Conceptions of foreign policy published by the government and policy statements constitute a research ground for this bachelor thesis. The author strives to found either the continuity of or the discontinuity of the development of the priority foreign policy strategy. Eventually, the author suggests that the development of the priority foreign policy strategy of the Czech Republic is continuous and fully in line with the research hypothesis stating that the Czech Republic strives to integrate within the western world's structure when it comes to its international relation.

Finally, the author analyses the multilateral and bilateral cooperation of the Czech Republic predominantly in order to confirm the fulfilment of the priority strategy of the Czech Republic as a result of the entry into NATO and the European Union. The selected foreign policy strategies of the Czech Republic with respect to the above mentioned

international organisations are presented. The author describes the bilateral cooperation between the Czech Republic and the United States of America. The reason being is such that the author wants to confirm the fulfilment of the core foreign strategy of the Czech Republic, namely the integration of the Czech Republic into the structures of the western world. The author presents his views on the economic, military and energy aspects of such cooperation.

10. Přílohy

Tabulka 1: Členské státy NATO

Členský stát NATO	Rok vstupu	Typ vstupu
Albánská republika	2009	v 6. rozšíření
Belgické království	1949	zakládající stát
Bulharská republika	2004	v 5. rozšíření
Česká republika	1999	v 4. rozšíření
Dánské království	1949	zakládající stát
Estonská republika	2004	v 5. rozšíření
Francouzská republika	1949	zakládající stát
Chorvatská republika	2009	v 5. rozšíření
Island	1949	zakládající stát
Italská republika	1949	zakládající stát
Kanada	1949	zakládající stát
Litevská republika	2004	v 5. rozšíření
Lotyšská republika	2004	v 5. rozšíření
Maďarská republika	1999	v 4. rozšíření
Nizozemsko	1949	zakládající stát
Norské království	1949	zakládající stát
Polská republika	1999	v 4. rozšíření
Portugalská republika	1949	zakládající stát
Rumunsko	2004	v 5. rozšíření
Řecká republika	1952	v 1. rozšíření
Slovenská republika	2004	v 5. rozšíření
Slovinská republika	2004	v 5. rozšíření
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	1949	zakládající stát
Spojené státy americké	1949	zakládající stát

Spolková republika Německo ³⁹	1955	v 2. rozšíření
Španělské království	1982	v 3. rozšíření
Turecká republika	1952	v 1. rozšíření
Velkovévodství lucemburské	1949	zakládající stát

Zdroj: (NATO 2014)

Tabulka 2: Členské státy EU

Členská země	Rok vstupu	Typ vstupu	Členství v Eurozóně a rok vstupu	Členství v Schengenu a rok vstupu
Belgické království	1952	zakládající stát	ano od 1999	ano od 1985
Bulharská republika	2007	v 6. rozšíření	ne	ne
Česká republika	2004	v 5. rozšíření	ne	ano od 2007
Dánské království	1973	v 1. rozšíření	ne	ano od 1996
Estonská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2011	ano od 2007
Finská republika	1995	v 4. rozšíření	ano od 1999	ano od 1996
Francouzská republika	1952	zakládající stát	ano od 1999	ano od 1985
Chorvatská republika	2013	v 7. rozšíření	ne	ne ⁴⁰
Irská republika	1973	v 1. rozšíření	ano od 1999	ne
Italská republika	1952	zakládající stát	ano od 1999	ano od 1990
Kyperská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2008	ne

³⁹ 9. 5. 1955 v druhém rozšíření NATO vstoupila pouze západní část Německa – tzv. Západní Německo (Fiala 2010).

⁴⁰ Očekávaný rok vstupu 2015 (Europa 2014a).

Litevská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2013	ano od 2007
Lotyšská republika	2004	v 5. rozšíření	ne	ano od 2007
Maďarská republika	2004	v 5. rozšíření	ne	ano od 2007
Maltská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2008	ano od 2007
Nizozemsko	1952	zakládající stát	ano od 1999	ano od 1985
Polská republika	2004	v 5. rozšíření	ne	ano od 2007
Portugalská republika	1986	v 3. rozšíření	ano od 1999	ano od 1991
Republika Rakousko	1995	v 4. rozšíření	ano od 1999	ano od 1995
Rumunsko	2007	v 6. rozšíření	ne	ne
Řecká republika	1981	v 2. rozšíření	ano od 2001	ano od 1992
Slovenská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2009	ano od 2007
Slovinská republika	2004	v 5. rozšíření	ano od 2007	ano od 2007
Spojené království Velké Británie a severního Irska	1973	v 1. rozšíření	ne	ne
Spolková republika Německo	1952	zakládající stát ⁴¹	ano od 1999	ano od 1985
Španělské království	1986	v 3. rozšíření	ano od 1999	ano od 1991
Švédské království	1995	v 4. rozšíření	ne	ano od 1996
Velkovévodství lucemburské	1952	zakládající stát	ano od 1999	ano od 1985

zdroj: (Europa 2014a)

⁴¹ Pouze západní část státu (Europa 2014).

Tabulka 3: Rozlišení jednotlivých forem ekonomické a politické spolupráce

Forma integrace	Odstranění viditelných překážek obchodu mezi členy	Společná pravidla obchodu vůči nečlenům	Odstranění neviditelných překážek obchodu mezi členy	Volný pohyb výrobních faktorů mezi členy	Společná měna	Společná ekonomická a politika	Jednotná politická moc a státní správa
Volná zóna obchodu	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Celní unie	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ne
Volný trh	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne
Společný trh	ano	ano	ano	ano	ne	ne	ne
Měnová unie	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ne
Ekonomická unie	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Politická unie	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano

zdroj: (Keřkovský – Keřkovská 1999: 7)

Tabulka 4: Vybraná statistika vzájemné obchodní spolupráce ČR a USA⁴²

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vývoz ČR	2.568,7	1.933,0	2.450,1	3.344,1	3.930,6	3.920,6
Dovoz ČR	1.378,4	969,6	1.410,8	1.680,7	1.832,3	1.944,0
Obrat	3.947,1	2.902,6	3.860,9	5.024,8	5.762,9	5.864,6
Bilance	1.190,3	963,4	1.039,3	1.663,4	2.098,3	1.976,6

Zdroj: (U.S. Department of Commerce 2014)

⁴² Uváděné hodnoty jsou v milionech amerických dolarů.